

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Veronika Červená

Dávky státní sociální podpory

Bakalářská práce

Olomouc 2016

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Dávky státní sociální podpory* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 17. 3. 2016

.....
Veronika Červená

Poděkování

Mé poděkování patří JUDr. Gabriele Halířové, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala.

Obsah

Abstrakt.....	5
Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1 Státní sociální podpora	8
1.1 <i>Prameny práva</i>	10
2 Zásadní pojmy pro SSP	12
2.1 <i>Rodina</i>	12
2.2 <i>Životní minimum</i>	13
2.3 <i>Nezaopatřené dítě</i>	15
2.4 <i>Rozhodný příjem</i>	16
2.5 <i>Rozhodné období</i>	16
2.6 <i>Trvalý pobyt</i>	16
3 Dávky státní sociální podpory	17
3.1 <i>Přídavek na dítě</i>	23
3.1.1 Novelizace přídavku na dítě	23
3.1.2 Příklad z praxe na přídavek na dítě	25
3.2 <i>Příspěvek na bydlení</i>	25
3.2.1 Náklady na bydlení	26
3.2.2 Normativní náklady na bydlení	26
3.2.3 Výpočet příspěvku na bydlení	27
3.2.4 Novelizace příspěvku na bydlení.....	27
3.2.5 Příklad na příspěvek na bydlení.....	28
3.3 <i>Porodné</i>	28
3.3.1 Novelizace porodného	30
3.3.2 Příklad na porodné.....	31
3.4 <i>Rodičovský příspěvek</i>	31
3.4.1 Osobní a celodenní péče o dítě	32
3.4.2 Rodič.....	32
3.4.3 Novelizace rodičovského příspěvku	33
3.4.4 Příklad na rodičovský příspěvek I.	34
3.4.5 Příklad na rodičovský příspěvek II.	34
3.5 <i>Pohřebné</i>	34
3.5.1 Novelizace pohřebného	34
3.5.2 Ministerstvo pro místní rozvoj a vybavení pohřbu.....	35
4 Dávky SSP na Slovensku	36
4.1 <i>Příspěvek při narození dítěte</i>	36
4.2 <i>Příspěvek na víc současně narozených dětí</i>	36
4.3 <i>Přídavek na dítě</i>	37
4.4 <i>Příplatek k přídavku na dítě</i>	37
4.5 <i>Rodičovský příspěvek</i>	37
4.6 <i>Příspěvek na péči o dítě</i>	37
5 Dávky SSP ve Zlínském kraji	38
Závěr	41
Seznam použitých zdrojů	43

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá současnými pěti dávkami státní sociální podpory. U každé dávky jsou popsány její charakterové atributy, které jsou nezbytné pro nárok na dávku, původní podoba (včetně rozdílu v její výši) a zvláštnost dané dávky v podobě praktického příkladu nebo grafu. Úvodem práce jsou také vyličený všechny tři pilíře sociálního zabezpečení se zaměřením především na pilíř druhý (státní sociální podporu), kde jsou rovněž uvedeny jeho zdroje a následné rozdělení dávek. Mimo jiné práce obsahuje komparaci se státním sociálním systémem na Slovensku, kde jsou zákonodárci vůči svým obyvatelům značně štedřejší (jak v podobě výše dávky, tak v podmínkách pro nárok na dávku). Část textu je také zaměřena na početnost příjemců a výdajů na dávkách ve Zlínském kraji a grafickému porovnání s jinými kraji.

Klíčová slova: státní sociální podpora, životní minimum, testovaná dávka, netestovaná dávka, příspěvek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné, rodičovský příspěvek, pohřebné

Abstract

This bachelor's thesis deals with the present five welfare benefits. I describe each benefit and her character's attributes that are required for entitlement to benefit, the original form (including the difference in the amount) and the special nature of the benefit in the form of a practical example or graph. At the outset of work there are also depicted all three pillars of social security, focusing primarily on the second pillar (state social support), which are also given his resources and the subsequent distribution of benefits. Besides other things work includes a comparison with the state social system in the Slovak Republic, where lawmakers are towards its citizens considerably more generous (both in the amount of benefit and the conditions for entitlement to benefit). Part of the text is focused on amount of beneficiaries and expenditure of benefits in the Zlin region and graphical comparison with other regions.

Key words: state social support, living minimum, tested benefit, untested benefit, child allowance, housing allowance, birth grant, parental allowance, death grant

Seznam použitých zkratek

SSP	-	státní sociální podpora
SZ	-	sociální zabezpečení
TP	-	trvalý pobyt
ŽM	-	životní minimum
PŠD	-	povinná školní docházka
EU	-	Evropská Unie
NOZ	-	nový občanský zákoník
DVZ	-	denní vyměřovací základ
RP	-	rodičovský příspěvek
ČR	-	Česká republika
SR	-	Slovenská republika
ÚP	-	Úřad práce
SŠ	-	střední škola
VŠ	-	vysoká škola

Úvod

Jeden z nejslavnějších ruských spisovatelů jednou prohlásil: „*Rodina je jednou z nevyhnutelných podmínek štěstí.*“¹ Stejného názoru zastávám i já, protože si nedokážu představit ve svém životě důležitější věc než je rodina, a proto jsem se rozhodla ubírat svou bakalářskou práci tímto směrem. Přesněji řečeno jsem se zaměřila na pomoc rodinám, která je poskytována od státu, a to skrze **Dávky státní sociální podpory**, jak již vyplývá z názvu.

Úvodem práce bych čtenáře ráda obecně seznámila se systémem sociálního zabezpečení, zaměřený především na jeho druhý pilíř, do něhož státní sociální podpora spadá. Kromě toho bych ráda pro komplexnost uvedla zdroje, z nichž daná problematika vychází, a především vysvětlila některé pojmy, které jsou pro systém bezpochyby klíčové, jako je např. rodina nebo životní minimum.

Další část textu bude orientována na veškeré (zejména současné) dávky státní sociální podpory. Nejdříve obrazně uvést všechny aktuální dávky, znázornit možnosti jejich dělení do určitých kategorií, a dále pro zajímavost zmínit i dávky, o které byly kategorie dříve rozšířeny a občané obohaceni. Zde je také na čase seznámit s každou z pěti dávek samostatně. Kromě obecné charakteristiky a podmínek, které musí být splněny pro nárok na dávku, bych chtěla u každé dávky věnovat několik řádků i minulosti dávky – zaměřit se na první podobu a okolnosti dávky, důležité novelizace a značné změny, které postupně vedly až k dnešní podobě dávky. Pro zpestření textu budou vřele uvítány i praktické příklady.

Poslední část textu poskytne bližší pohled na poskytování dávek ve Zlínském kraji a komparaci dávek České republiky se Slovenskou republikou, se kterou jsme porovnáváni ve většině statistikách již od našeho rozdělení na konci roku 1992.

Cílem mé práce je poskytnout obecný přehled o současných možnostech poskytování dávek SSP, poukázat na dřívější nedostatky nebo naopak výhody, a předně znázornit konkrétní posun v těchto dávkách pomocí grafů a tabulek. Práce je zpracovaná k 31. březnu 2016.

¹ Lev Nikolajevič Tolstoj, [online]. citáty.net, [cit. 7. listopadu 2015]. Dostupné na <<http://citaty.net/autori/lev-nikolajevic-tolstoj/>>.

1 Státní sociální podpora

Státní sociální podpora je z mého hlediska jedním z nejštedřejších systémů, který stát pro své občany mohl zavést. Stát skrze tuto soustavu pomáhá rodinám s dětmi, především nezaopatřeným dětem (pojem vysvětlen v následující kapitole), které zrovna dotyčnou finanční pomoc potřebují a nejvíce ocení. Slovo nejštedřejší jsem v tomto kontextu užila proto, že tyto státní dávky jsou zcela financovány ze státního rozpočtu, kdy příjemce nikdy dříve nemusel do této struktury nijak finančně přispívat, a i přesto v případě kritické situace dostane „pomocnou ruku“ od státu. Jednoznačně z toho vyplývá, že se de facto jedná o jednostrannou pomoc – příspěvní státu na životní potřeby občanů, o které má stát zájem a skrze tyto příspěvky se jim to snaží dát najevo.

Státní sociální podporou je „*ta část sociálního zabezpečení, která má být především výrazem pozornosti, kterou stát věnuje nezaopatřeným dětem.*“² Jako celek se u nás SSP projevuje ve druhém pilíři sociálního zabezpečení s názvem Sociální zaopatření, který zákonem předem definuje případy, kdy občané mají na peněžitou pomoc z tohoto systému nárok. Pro nárok na dávku tedy stačí, aby osoba splnila předem stanovené podmínky, které v první řadě zahrnují nepříznivou finanční situaci rodiny, jejímž výsledkem by mohla být příjmová krize rodiny, popřípadě u některých dávek se navíc předem zohledňují příjmy rodiny, které nesmí dosáhnout určené hranice.³

Mimo jiné sociální zabezpečení zahrnuje další dva pilíře, které jsou pro celé sociální právo tak klíčové, že považuji za opodstatněné, je alespoň ve zkratce zmínit. Jedná se o systém **Sociálního pojištění**, který u nás pojímá nemocenské, důchodové a zdravotní pojištění. Principem tohoto systému a zároveň největším rozdílem oproti SSP je povinnost platit pojistné – to znamená, že občané se tady povinně účastní systému pro případ, že v budoucnu nastane sociální událost, kdy pomoc z tohoto systému budou potřebovat. A zcela odlišnou strukturu má i třetí nejširší pilíř - **Sociální pomoc**. Zde nám nárok na dávku vzniká nejčastěji přímo ze zákona splněním podmínek a podáním žádosti, ale jsou zde i případy, kdy nárok vznikne až rozhodnutím správního orgánu. Pod tento systém v současné době řadíme pomoc v hmotné nouzi, sociální služby a dávky poskytované osobám se zdravotním postižením. Již z názvů vyplývá, že tento systém se poskytuje značně omezenému okruhu osob.⁴

² GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2005, s. 257.

³ KOLDINSKÁ, K. *Sociální právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 26.

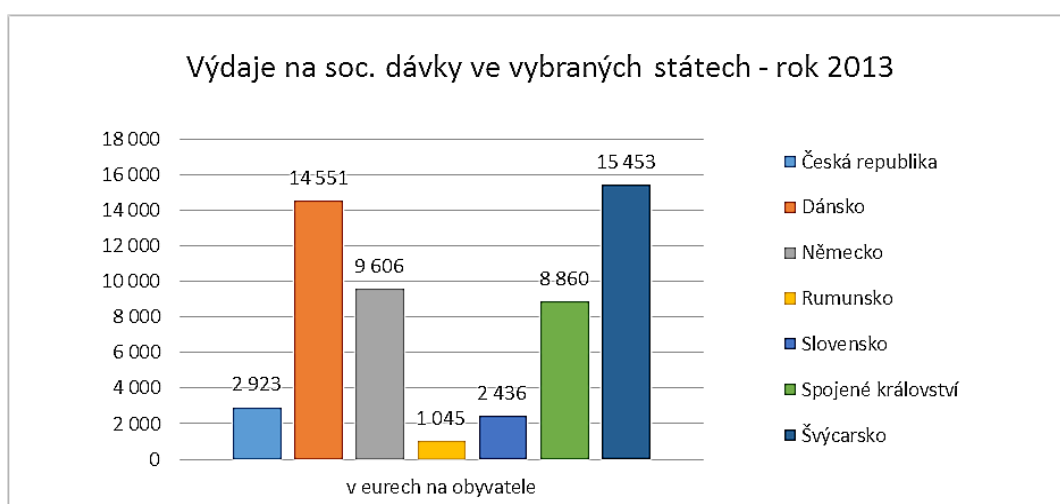
⁴ KOLDINSKÁ, K. *Sociální právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 23 - 28.

Nejdůležitější odlišnosti pro zřetelnější porozumění ve výše zmíněných pilířích jsou znázorněny v následující tabulce.

	<i>Sociální pojištění (1. pilíř)</i>	<i>Státní zaopatření (2. pilíř)</i>	<i>Sociální pomoc (3. pilíř)</i>
<i>Povinný subjekt</i>	Orgány SZ	Úřad práce	Poskytovatelé soc. pomoci
<i>Oprávněný subjekt</i>	Pojištěný	Rodina s dětmi	Jedinec v krizi
<i>Forma plnění</i>	Peněžní dávka	Peněžní dávka	Peněžní dávka, služba
<i>Zdroj financování</i>	Státní rozpočet	Státní rozpočet	SR, jiný rozpočet, nadace, fondy
<i>Forma právního nároku</i>	Zákon + placení pojistného	Zákon	Zákon/úřední rozhodnutí
<i>Konkrétní příklady pomoci</i>	Nemocenské a důchodové pojištění	Porodné, Pohřebné, Rodičovský příspěvek	Příspěvek na živobytí, azylové domy

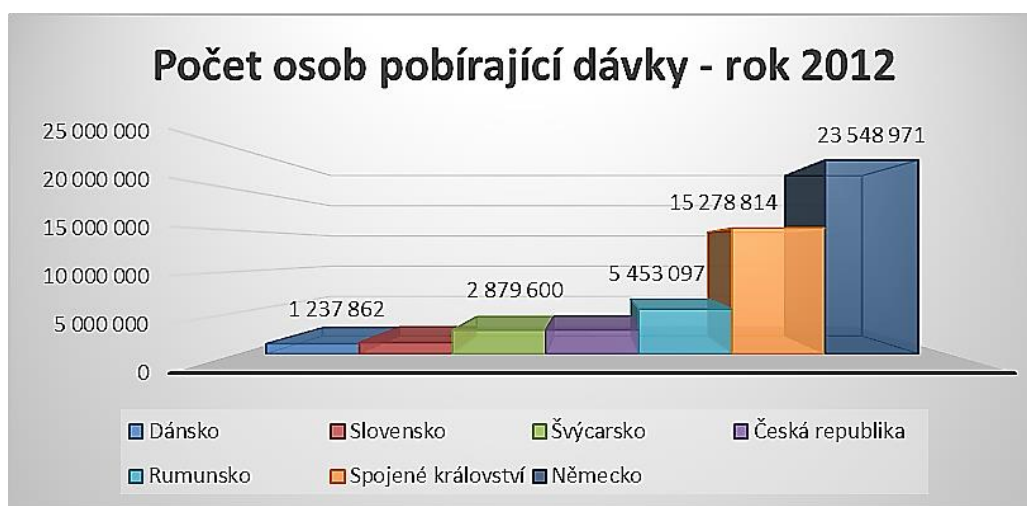
Zdroj: KOLDINSKÁ, K. Sociální právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 27 – 28.

Pro zajímavost jsem v následujícím grafu také zobrazila výdaje vybraných sedmi států, které za daný rok vynaložily na sociálních dávkách. Částky jsou uvedeny v eurech na obyvatele (nikoliv příjemce jak se na první pohled může zdát), protože data jsou vyjmuty z Eurostatu - Statistického úřadu Evropské Unie, který shromažďuje data členských států, a následně je po převedení to porovnatelné podoby poskytne široké veřejnosti ke statistickému porovnání.

Zdroj: Přesná data pro vypracování grafu jsem čerpala z webových stránek Eurostatu. *Social protection: Social protection expenditure*, [cit. 27. listopadu 2015]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/data/database>.

Pozoruhodné z uvedeného grafu je, že ačkoli má Rumunsko z výše zmíněných států nejnižší výdaje na sociálních dávkách, počet lidí pobírajících tyto dávky je neskutečných 5 453 097 (s tímto číslem se řadí na třetí příčku). Přesně naopak je tomu Švýcarsko a Dánsko – mají nejvyšší náklady na sociálních dávkách, za to příjemců dávek je zde pouhých 2 879 600 a u Dánska dokonce pouze neuvěřitelných 1 237 862 osob.⁵ Z daných cifer jasně vychází, že v Dánsku se očividně osoby pobírající dávky nemají vůbec zle. Česká republika se v žebříčku osob pobírajících sociální dávky pohybuje přesně v polovině, což shledávám jako zlatou střední cestu.

Zdroj: Přesná data pro vypracování grafu jsem čerpala z webových stránek Eurostatu. *Social protection: Pensions beneficiaries*, [cit. 27. listopadu 2015]. Dostupné na <<http://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/data/database>>.

1.1 Prameny práva

Tato podpora občanů v našem státě funguje již 21 let – konkrétně v plném rozsahu vznikla 1. 1. 1996 zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, který nám celý tento systém rozebírá a upravuje. „Obsahuje nejen věcnou úpravu podmínek vzniku nároku na jednotlivé dávky, jejich výši a výplatu, ale i otázky organizace a řízení.“⁶ Důkazem toho, že tento systém je opravdu velmi rozsáhlý, a zákon nám upravuje komplexně celou problematiku, je i fakt, že jeho účinnost není stanovena pouze jedním dnem (jak je to u většiny předpisů), ale rovnou dvěma. Jako první nabýly účinnosti dávky netestované, tedy dávky, které se poskytují bez ohledu na výši příjmu, a to 1. října 1995. O tři měsíce později - konkrétně 1. ledna 1996 pak

⁵ EUROSTAT. *Social protection: Pensions beneficiaries* [online]. ec.europa.eu, [cit. 27. listopadu 2015]. Dostupné na <<http://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/data/database>>.

⁶ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. přepracované a aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 182.

nabyly účinnosti i ustanovení týkající se dávek testovaných, čímž se stal zákon účinný v plném rozsahu.⁷

I přes textovou obsáhlost nás výše zmíněný zákon odkazuje i na jiné zdroje, které stanovují částky k vypočtení skutečné dávky nebo nám podrobněji rozebírají pojmy zmíněné v zákoně o SSP. Typickým příkladem je vyhláška č. 19/2014, o zápisu vzdělávacích institucí do seznamu vedeného pro účely státní sociální podpory a důchodového pojištění a o studiu v jednoletých kurzech cizích jazyků s denní výukou, která nám rozebírá, které další vzdělávání nezaopatřeného dítěte, lze hodnotit jako studium pro potřeby nároku na dávku.

Nepochybně zde musím zařadit i Listinu základních práv a svobod, která ve své čtvrté hlavě nejenom jasně a stručně definuje rodinu, ale současně zanechává v člověku vnitřní jistotu, že ať už je stát jakýkoliv, tak na rodinu, jako většina z nás, dopustit nedá. Danou problematikou se konkrétně zabývá v článku 32, který ve svém prvním a pátém odstavci říká následující: „*Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena. Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.*“⁸

Samozřejmě nesmím opomenout zákon č. 110/2006 Sb., o existenčním a životním minimu, z kterého náš zákon čerpá reálné částky těchto dvou minimálních hranic. S tím také souvisí sdělení Ministerstva práce a sociální věci č. 75/2014 Sb., kterým se vyhláší částka odpovídající 50 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství pro účely životního a existenčního minima a částka 50 % a 25 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství pro účely státní sociální podpory.

A za zmínku rovněž stojí povinnost vlády dle § 28 zákona o státní sociální podpoře vydat každoročně nařízení, které nám vymeze se zřetelem na počet osob v rodině sumu jak nákladů rovnajících se nájemnému, tak i částku „*normativních nákladů na bydlení*“.⁹ Pro rok 2015 platilo konkrétně nařízení č. 327/2014 Sb., bez něhož bychom příspěvek na bydlení pro zmíněný rok nevypočítali. Od 1. ledna 2016 pak nabylo účinnosti nařízení č. 395/2015 Sb., které nám zvýšilo náklady na bydlení oproti předchozímu roku v průměru o 27 Kč.¹⁰

⁷ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. přepracované a aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 182.

⁸ Čl. 32 odst. 1 a 5 zákona č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod

⁹ Nařízení vlády č. 327/2014 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2015 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení

¹⁰ Nařízení vlády č. 395/2015 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2016 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení

2 Zásadní pojmy pro SSP

V následující kapitole bych ráda alespoň v krátkosti vysvětlila a objasnila nejdůležitější pojmy pro systém státní sociální podpory, ze kterých systém buď vychází (zjišťování nároku na dávku) nebo s nimi přímo pracuje (výpočet konkrétní částky).

2.1 Rodina

Dle zákona o SSP je rodina chápána jako „*oprávněná osoba a společně s ní posuzované osoby*“,“¹¹ příp. sama oprávněná osoba (pokud žije sama a nemá žádné společně posuzované osoby). Společně posuzovanými osobami se pro účely SSP rozumí:

- ❖ nezaopatřené děti
- ❖ nezaopatřené děti a jejich rodiče
 - + pokud i rodiče jsou nezaopatřeny a osamělými (svobodní, ovdovělí, rozvedení), počítají se ke společně posuzovaným osobám i jejich rodiče
- ❖ manželé, partneři, druh a družka¹²

Aby osoba byla započítána do okruhu společně posuzovaných osob, musí spolu s oprávněnou osobou společně žít a kolektivně uhrazovat náklady na své potřeby.¹³ Výjimkou je příspěvek na bydlení, kde neplatí zmíněné společně posuzované osoby, ale rodina je zde složena na základě trvalého pobytu v jednom bytě.¹⁴ Ojedinelým případem je i zdravotně postižené dítě, o které se stará zařízení k tomu zřízení, kdy samotné dítě je považované za rodinu.¹⁵

Se společně posuzovanými osobami je také spojena možnost Úřadu práce vyloučit osobu z okruhu společně posuzovaných osob v případě, že oprávněná osoba doloží, že daná osoba s nimi alespoň tři měsíce již nežije.¹⁶ Krajské pobočky Úřadu práce takto činí nejčastěji v případech prarodičů, kteří již nějakou dobu bydlí v domově důchodců, ale vzhledem k tomu, že TP mají stále přihlášený v předchozím bytě (čímž se i jejich důchod započítává do rozhodného příjmu), rodině nevyhází nárok na příspěvek na bydlení, ačkoliv dle reálných příjmů by jim příspěvek vyjít měl.

¹¹ § 7 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

¹² § 7 odst. 2 a 7 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

¹³ Tamtéž.

¹⁴ § 5 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ § 7 odst. 4 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶ § 7 odst. 6 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

2.2 Životní minimum

Stát považuje životní minimum za nejmenší možnou částku, kterou člověk potřebuje, aby si byl schopný obstarat nejen stravu, ale i jiné podstatné osobní potřeby.¹⁷ Hlavní význam má při zjišťování nároku na dávku. V rámci SSP jsou částky životního minima využívány u testovaných dávek (mimo to i u dávek pomoci v hmotné nouzi a také dávek pěstounské péče). Význam má bezpochyby i v rámci soudní činnosti – exekuci, kde se pomocí částky životního minima stanovuje suma, která musí dlužníkovi zůstat (exekutor při zabavování nesmí přes tuto částku překročit). Tzv. nezabavitelná částka tvoří 2/3 součtu sumy ŽM a normativních nákladů na bydlení. Při současné výši životního minima 3 410 Kč a normativních nákladů na bydlení 5 858 Kč, bude nezabavitelná částka pro rok 2016 přesně 6 178, 67 Kč.¹⁸

Částky ŽM jsou momentálně odstupňovány dle pořadí osob v domácnosti a následně také věku nezaopatřených dětí.¹⁹ V následující tabulce můžete vidět výše měsíčních částek životního minima, které jsou shodné již od 1. 1. 2012.

Jednotlivec	3 410 Kč
První osoba v pořadí (domácnosti)	3 140 Kč
Druhá a další osoba v domácnosti od 15 let, která není nezaopatřeným dítětem	2 830 Kč
Nezaopatřené dítě do 6 let	1 740 Kč
Nezaop. dítě ve věku 6 - 15 let	2 140 Kč
Nezaop. dítě ve věku 15 - 26 let	2 450 Kč

Ne vždy však byly kategorie rozříděny jako dnes - od roku 1991 se ŽM skládalo ze dvou oddělených skupin (dvou částek) – „částka k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb“²⁰ (názorné rozdělení do skupin znázorňuje první tabulka – děti odlišeny do čtyř skupin dle věku a zbytek obsahuje skupina s názvem ostatních občanů) a „částka k zajištění nezbytných nákladů na domácnost,“²¹ (kde byl rozlišujícím faktem počet osob sdílející domácnost). Od 1. ledna 2007 však nabyl účinnosti nový zákon – zákon č. 110/2006, o životním a existenčním

¹⁷ § 1 odst. 1 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸ MAULWURF, Adolf. *Nové (vyšší) nezabavitelné částky (nezabavitelné minimum) při exekučních srážkách ze mzdy pro rok 2016* [online]. epravo.cz, 23. prosince 2015 [cit. 28. prosince 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nove-vyssi-nezabavitelne-castky-nezabavitelne-minimum-pri-exekucnich-srazkach-ze-mzdy-pro-rok-2016-99997.html>>.

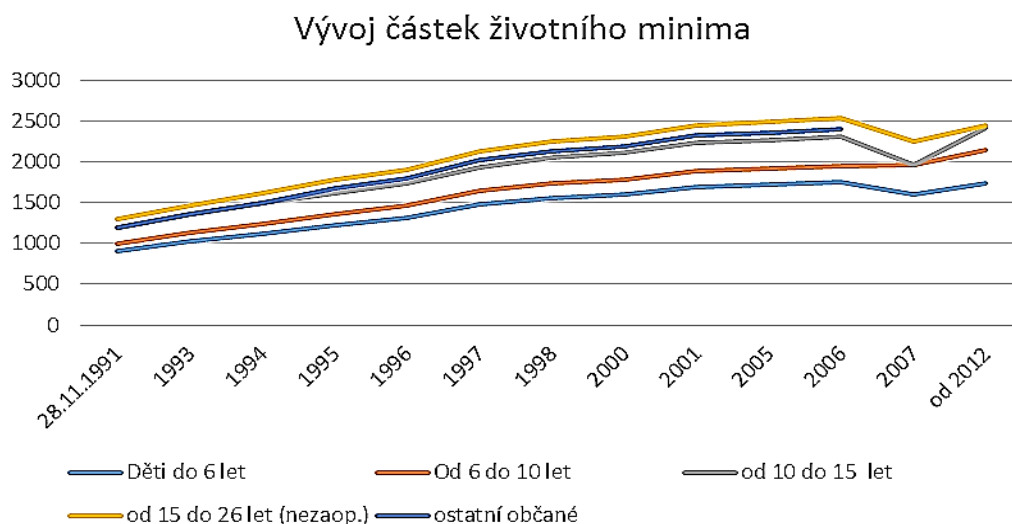
¹⁹ § 3 odst. 1 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

²⁰ Český statistický úřad. *Česká republika od roku 1989 v číslech (tab. 13.12 - Vývoj částek životního minima od roku 1991)* [online]. czso.cz, 5. 1. 2015, [cit. 16. ledna 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>>.

²¹ Český statistický úřad. *Česká republika od roku 1989 v číslech: Tab. 13.12 Vývoj částek životního minima od roku 1991* [online]. czso.cz, 5. 1. 2015, [cit. 16. ledna 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>>.

minimu, díky němu se životní minimum strategicky změnilo na součet všech částek ŽM jednotlivých příslušníků jedné domácnost, čímž bylo vypuštěno rozdělení životního minima do dvou částek. Další změnou je upravení předešlých kategorií – byla úplně vypuštěna skupina ostatních občanů (což je důvodem, proč v následujícím grafu kategorie ostatních občanů nepokračuje na rozdíl od ostatních až do konce) a kategorie dítěte od 6 do 10 let nám splynula v jednu kategorii 6 až 15 let.²²

Na následujících grafech můžete vidět několikoroční vývoj částek životního minima, které začínaly na konci listopadu roku 1991 v průměru na 945 Kč, v roce 2006 dosahovaly až na částku 3 660 Kč (konkrétně domácnost s pěti a více osobami), zákon o životním a existenčním minimu nám k roku 2007 částky malinko pozměnil (v řádech stokorun)²³ a konečná novela k 1. 1. 2012 všechny sumy navýšila na částky, které vyobrazuje tabulka výše.

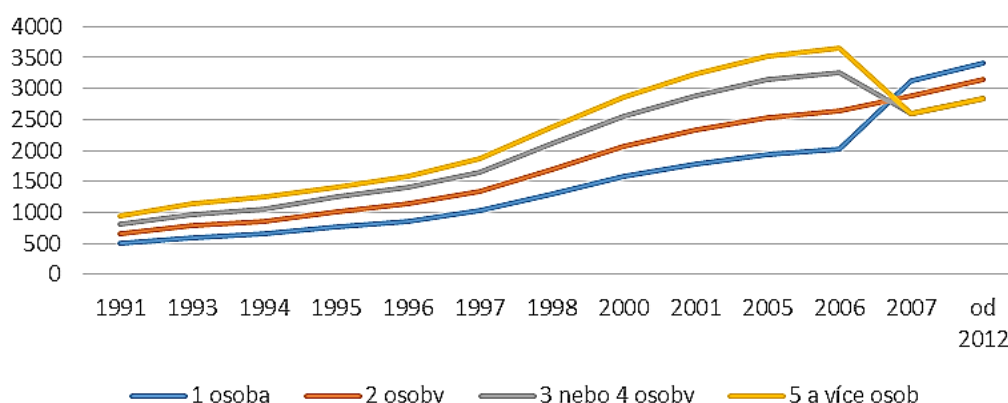

Zdroj: Pro vypracování grafu jsem použila data uvedená na stránkách ČSÚ. *Česká republika od roku 1989 v číslech: Tab. 13.12 Vývoj částek životního minima od roku 1991*. [cit. 16. ledna 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>>.

²² § 3 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, účinný ke dni 1. 1. 2007

²³ Český statistický úřad. *Česká republika od roku 1989 v číslech: Tab. 13.12 Vývoj částek životního minima od roku 1991* [online]. czso.cz, 5. 1. 2015, [cit. 16. ledna 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>>.

Vývoj částek ŽM - domácnost

Zdroj: Pro vypracování grafu jsem použila data uvedená na stránkách ČSÚ. *Česká republika od roku 1989 v číslech: Tab. 13.12 Vývoj částek životního minima od roku 1991.* [cit. 16. ledna 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>>.

2.3 Nezaopatřené dítě

Pojmem nezaopatřené dítě se ve vztahu ke státní sociální podpoře zabývá § 11 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Pro účely dávek SSP je třeba se řídit dle výše zmíněným zákonem, protože i zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění se zabývá touto problematikou ve vztahu k důchodům.

V každém případě se za neopatrované považují děti momentálně plnící povinnou školní docházku. Zauzlení nastává teprve až po dokončení této základní školy, kdy v určitých případech nezaopatřenost setrvává. Nejběžnějším případem je, když dítě pokračuje dále ve studiu na střední a posléze třeba i vysoké škole – „soustavně se připravuje na budoucí povolání“.²⁴ Soustavnou přípravu podrobně rozebírají následující §§ 12 – 15, v nichž se dozvíme, o jaké studium se musí jednat, abychom ho mohli řadit pod následující koncept. Úctyhodné je zde vůči zákonodárcům například fakt, že zákon zachází až do takových detailů, že neopomíjí zmínit např. budoucí mnichy či obdobné členy, jejichž přípravu pro přijetí do společenství církve také řadí za soustavnou přípravu na budoucí povolání.²⁵

Dalším příkladem, kdy dítě po dokončení PŠD zůstává nezaopatřeným, je že „z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.“²⁶ Na obdobných podmínkách je založená i poslední možnost, kde problém tkví v úrazu či nemoci, kvůli níž dítě není schopno studovat, natož pracovat. Všechny čtyři výše

²⁴ § 11 odst. 1 písm. a) zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

²⁵ § 12 odst. 1 písm. f) zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

²⁶ § 11 odst. 1 písm. c) zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

zmíněné případy však ohraničují nezaopatřenost věkem – to znamená, že za nezaopatřené pokládáme dítě nejdéle do 26 let.²⁷

Vedle zmíněných možností má „výhodu“ nezaopatřeného dítěte i uchazeč o zaměstnání, který byl přihlášen do evidence jakékoliv krajské pobočky Úřadu práce po skončení povinné školní docházky, kdy nepobírá ani podporu v nezaměstnanosti, ani nemá nárok na podporu v rekvalifikaci. Tato možnost je ale omezena výhradně jen do 18 let dítěte.²⁸

2.4 Rozhodný příjem

Rozhodným příjmem se rozumí čistý „měsíční průměr příjmů rodiny,“²⁹ který je ohraničený určitým obdobím. Pro účely testovaných dávek je za příjem považován téměř každý finanční přínos do rodinného rozpočtu – příjmy ze závislé činnosti či podnikání, výživné, výsluhový příspěvek, prodej podílu v obchodní korporaci, dávky nemocenského a důchodového pojištění, podpora v nezaměstnanosti a jiné. Mezi výjimky, které zákon za příjem ve zmíněném smyslu nepovažuje, je např. výhra v loterii, sportovní či obdobné soutěži nebo i příjem nezaopatřeného dítěte za měsíc červenec a srpen.³⁰

2.5 Rozhodné období

Za rozhodné období se považuje určitý zákonem stanovený časový úsek, ve kterém se zohledňuje příjem, který je rozhodný pro přiznání dávky. U příspěvku na bydlení i porodného se jedná o kalendářní čtvrtletí (konkrétně to, které předchází čtvrtletí, ve kterém se dítě narodilo/prokazuje nárok na výplatu dávky). U přídatku na dítě se příjem zjišťuje z celého kalendářního roku. Nejedná se však o běžný kal. rok, ale předcházející rok, do kterého spadá období od 1. října do 30. září následujícího roku.³¹ Příčina je jednoduchá - zjistit, zda je osoba nezaopatřeným dítětem k měsíci září.

2.6 Trvalý pobyt

Za místo trvalého pobytu se považuje adresa, kde občan ČR pobývá. Zpravidla se jedná o místo, kde má osoba rodinu, byt či zaměstnání. Každý občan může být přihlášen jen k jednomu místu trvalého pobytu, a to k objektu, který musí být označen číslem popisným, evidenčním, příp. orientačním, a zároveň musí být určen pro bydlení (individuální rekreaci).³²

²⁷ § 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

²⁸ § 11 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

²⁹ § 4 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

³⁰ § 5 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

³¹ § 6 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

³² § 10 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů

3 Dávky státní sociální podpory

System SSP prošel od svého vzniku mnoha změnami. Momentálně se skládá z pěti základních dávek – přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné, rodičovský příspěvek a pohřebné. Všechny dávky naplňují totožné podstatné znaky – jedná se o dávky státní (stát je tvůrcem tohoto systému, který také může disponovat s těmito dávkami), sociální (synonymem je společenský – to znamená, že dávky se týkají lidské společnosti, pro ni jsou vytvořené), obligatorní (jedná se o určitý závazek státu – v případě, že splníme podmínky stanovené zákonem, stát má povinnost nám dávku vyplatit) a peněžité (žádná z dávek SSP není poskytována v jiné formě než v penězích). Výše jmenované dávky můžeme dále rozlišit dle různých kritérií:

a) *Zda je pro přiznání dávky rozhodující výše příjmu rodiny či nikoliv*

❖ **Testované = závislé na výši příjmu**

- Přídavek na dítě
- Příspěvek na bydlení
- Porodné

❖ **Netestované = nezávislé na výši příjmu**

- Rodičovský příspěvek
- Pohřebné

b) *Frekvence poskytování dávky*

❖ **Jednorázová**

- Porodné
- Pohřebné

❖ **Opakující se (při splnění podmínek)**

- Přídavek na dítě
- Příspěvek na bydlení
- Rodičovský příspěvek

c) *Období, ze kterého se zjišťuje příjem pro nárok na dávku – tzv. rozhodné období*

❖ **Rok**

- Přídavek na dítě

❖ **Čtvrtletí**

- Příspěvek na bydlení
- Porodné

d) *Jaká sociální událost dávce předcházela*

- ❖ **Narození dítěte, smrt nezaopátrného dítěte/rodiče, nedostatek příjmů na úhradu bydlení, péče o nejmladší dítě v rodině**

e) *Příjemce dávky*

- ❖ **Rodič, nezaopátrné dítě, vlastník/nájemce bytu, oprávněná osoba**

f) *Forma poskytnutí pomoci*

- ❖ **Peněžita** – u všech dávek SSP!

Ve většině publikací je využíváno právě první rozlišení – dle zjišťování příjmu, a proto i já se budu dále dávkám věnovat z hlediska tohoto rozlišení.

První kategorie zahrnuje dávky (**přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a porodné**), které je nutno před přiznáním „otestovat“ – testuje se zde finanční (přesněji řečeno příjmová) situace v rodině, která je rozhodujícím kritériem pro přiznání dávky. Z daného postupu také vychází název této skupiny – dávky testované (někde uváděné jako dávky nepravé).³³ Všechny tyto dávky mnohem více zohledňují nejen příjmovou, ale i sociální situaci rodiny. „*Čím je v rodině více nepříznivých sociálních událostí, tím více a vyšších dávek je v rodině poskytováno.*“³⁴

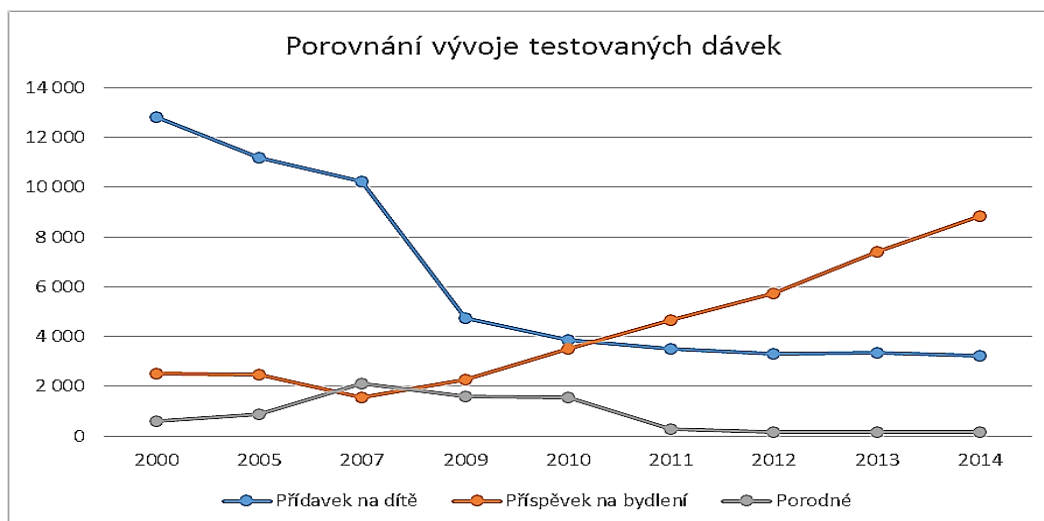
V příloženém grafu si můžete povšimnout značné asymetrie vynaložených peněz pro příjemce u výše testovaných dávek vůči sobě. Největším sestupem si očividně prošel přídavek na dítě, do kterého stát v roce 2000 vynaložil 12 770 mil. Kč, ale dnes do něj stát investuje pouze něco přes tři mil. Kč.³⁵ Opačný proces následoval u příspěvku na bydlení, který naopak v průběhu čtrnácti let stoupl o 6 mil. Kč. A co se týče porodného, to mělo světlé chvílky během roku 2007, kde stát do dávky vynaložil přes dva mil. Kč (čtyřikrát více než v roce 2000), ale od roku 2011 cifra rapidně klesla a pohybuje se okolo 140 mil. Kč.³⁶ Podrobnější vysvětlení k pohybu spojnice vykreslené v grafu vysvětlují níže.

³³ § 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

³⁴ ČERNÁ, J., TRINNEROVÁ, D., VACÍK, A. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002, s. 84.

³⁵ MPSV. *ČR od roku 1989 v číslech: Tab.13.09 Vyplacené dávky státní sociální podpory (1995 - 2013)* [online]. czso.cz, 16. 5. 2014, [cit. 11. ledna 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>>).

³⁶ MPSV. *Příjmy a životní úroveň: Analýza příjmů a výdajů domácnosti ČR v roce 2012/2013/2014* [online]. mpsv.cz, [cit. 11. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/625>>.

Zdroj: Pro vytvoření grafu jsem aplikovala data zveřejněná na stránkách: mpsv.cz (*Příjmy a životní úroveň. Analýza příjmů a výdajů domácnosti ČR v roce 2012/2013/2014*. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/625>>) a czso.cz (*Vyplacené dávky SSP 1995 – 2013 + Dávky SSP – podrobné členění*. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>>).

Dříve do této kategorie náležely i jiné dávky. Například do 31. 12. 2011 stát poskytoval **sociální příplatek**, který byl určen pro rodiny s postiženým dítětem nebo rodičem, jejichž příjem za předchozí kalendářní čtvrtletí byl nižší než dvojnásobek životního minima rodiny. Výše této dávky nebyla jednotná, protože se odrážela od věku a stupně zdravotního postižení dítěte.³⁷

Stejná hranice příjmu rodiny byla stanovena i u **příspěvku na dopravu** (s výjimkou povinné školní docházky dítěte, kde se příjem nezkoumal), o který žádal obvykle rodič dítěte, které plnilo PŠD nebo se soustavně připravovalo na své budoucí povolání v místě odlišném svého trvalého pobytu.³⁸ Poslední, kdo mohli dávku využít, byli studenti školního roku 2003/2004, protože začátkem prázdnin (konkrétně 1. července 2004) byla tato dávka zrušena.³⁹ Dopravci však dlouho neotáleli a hned k 1. září 2004 zavedli pro studenty jako reparaci zvýhodněné studentské a žakovské jízdné.⁴⁰ Dle mého hlediska to byl jistě posun směrem vpřed, protože ačkoli toto jednání vyústilo z důvodu potřeby nahradit příspěvek na dopravu, otevřelo to možnosti využití mnohem většímu spektru studentů a žáků, protože podmínky se

³⁷ MPSV ODBOR 44. *Sociální příplatek* [online]. portal.mpsv.cz, 1. ledna 2011, [cit. 11. ledna 2016]. Dostupné na <https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/soc_priplatek>.

³⁸ § 27 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, účinný ke dni 1. 10. 1995

³⁹ ANONYM. *Podmínky nároku na příspěvek na dopravu* [online]. vyplata.cz, [cit. 12. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.vyplata.cz/statnisocialnipodpora/podminkynarokunaprispeveknadopravu.php>>.

⁴⁰ ČSAD VSETÍN A.S. *Žakovské a studentské jízdné* [online]. csadvs.cz, [cit. 15. ledna 2016]. Dostupné na <http://www.csadvs.cz/?page_id=577>.

zde značně zúžily, a proto nárok na využívání služby má dnes téměř každý student. Proto tento čin bezpochyby schvaluju.

K úplnosti této skupiny musím uvést i **příspěvek na školní pomůcky** (krásně nazývaný jako „pastelkovně“) pro děti nastupující do první třídy základní školy, které zároveň jako podmínku musí mít nárok na přídavek na dítě. Zrození tohoto příspěvku byl pokládán za neefektivní opatření jedné z dřívějších vlád, a proto u nás nevydržel ani dva roky, a k 1. 1. 2008 byl zrušen. Důvodem pro zrušení této dávky byl nepochybně i fakt, že s podobnou dávkou se v jiných státech běžně nesetkáme, s výjimkou sousedního Polska, kde ovšem tato dávka činí téměř poloviční sumu.⁴¹

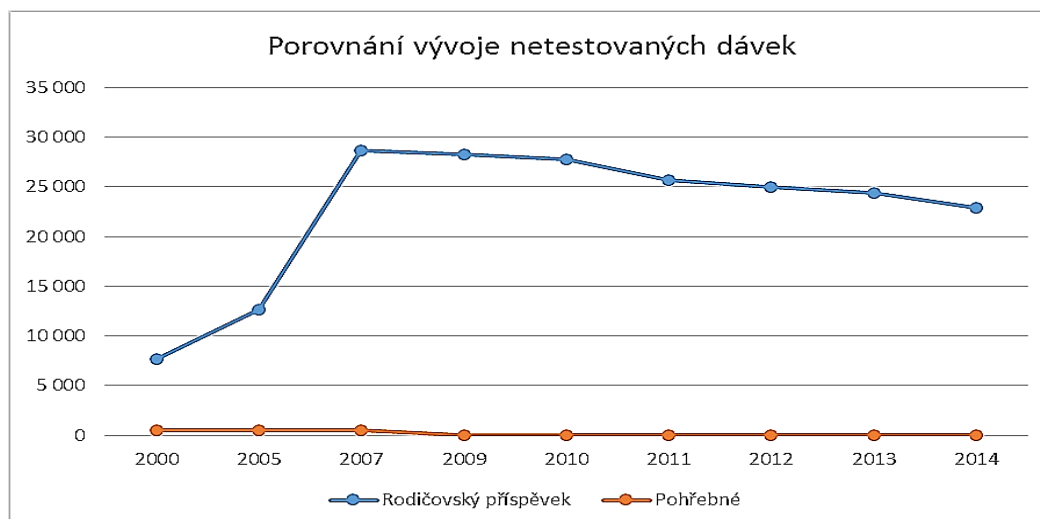
Zbylé soudobé dvě dávky – **rodičovský příspěvek** a **pohřebné**, přísluší do kategorie Ostatních dávek, tzv. netestovaných (označované též za pravé dávky – „par excellence“). V této skupině, jak již z názvu vyplývá, nehraje výše příjmu žádnou roli. V žádném případě již tato skupina nemá tak sociální charakter jako předešlá, protože se jedná o čistě státní příspěvek při vymezených sociálních událostech s povinností pouze podat žádost.⁴²

Rodičovský příspěvek v dnešní době činí nejvyšší cifru vynaloženou ze státního rozpočtu na dávky státní sociální podpory. V roce 2000 začínal na částce 7 691 mil. Kč (podobně jako příspěvek na bydlení dnes), z roce 2007 však přišel takový zvrat, že se částka oproti roku předešlému více než zdvojnásobila – dosáhla 28 690 mil. Kč. Dnes výdaje na dávku i s mírným postupujícím poklesem stále činí přes dvacet tisíc mil. Kč. A když se zaměříme na oranžovou spojnicí (pohřebné), tak na první pohled se výdaje zdají téměř identické, avšak opak je pravdou, protože „díky“ novelizaci k 1. 1. 2008 nám cifra seskočila téměř o 500 mil. Kč,⁴³ z důvodu značného omezení podmínek nároku na dávku. Podrobnější vysvětlení, proč dnes náklady státu na pohřebné činí již „pouhých“ 13 mil. Kč, naleznete v podkapitole s názvem Pohřebné.

⁴¹ MPSV. *Příspěvek na školní pomůcky* [online]. mpsv.cz, 8. listopadu 2007, [cit. 17. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/nahled/cs/4761>>.

⁴² GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2005, s. 257.

⁴³ ČSÚ. *ČR od roku 1989 v číslech: Tab.13.10 Vyplacené dávky státní sociální podpory - podrobné členění (2000 - 2013)* [online]. czso.cz, 16. 5. 2014, 28. 8. 2014, [cit. 11. ledna 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1v38>>.

Zdroj: Pro vytvoření grafu jsem aplikoval data zveřejněná na stránkách: mpsv.cz (*Analyza příjmů a výdajů v domácnosti ČR v roce 2012/2013/2014*. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/625>>) a czso.cz (*Dávky SSP – podrobné členění*. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1v38>>).

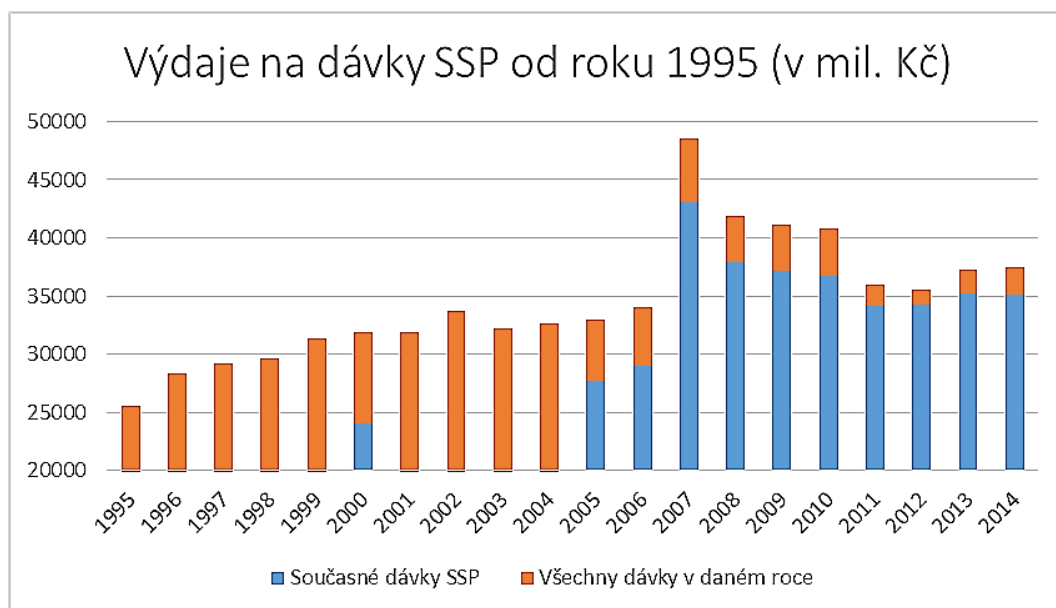
V minulosti byla i tato kategorie početnější, ale s postupnou novelizací si i tato struktura prošla několika přeměnami. Největší z nich je asi přesun dříve zde členěných **dávek pěstounské péče**, které dnes považujeme za samostatnou kategorii, a proto je již od ledna 2013 neupravuje zákon o SSP, ale zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Obdobný transfer se konal i u porodného, na který dříve měly nárok všechny ženy, které porodily dítě, nýbrž dnes jsou podmínky pro přiznání dávky o něco zpřísněny (konkrétní podmínky rozebrány v kap. 3.3.). A poslední dávkou náležející do této skupiny, a to již od vzniku tohoto zákona, byl **zaopatřovací příspěvek**, který bral ohled na rodinu vojáka plnící brannou povinností - základní vojenská nebo civilní služba.⁴⁴ V souvislosti s ukončením těchto povinností a především schválení zákona č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), již tato dávka neměla opodstatnění, a proto se od 1. 1. 2005 nevyplácí.⁴⁵

V dalším grafu si můžete povšimnout, jaké jsou výdaje státu za dávky SSP již od jejich vzniku – to znamená, že jsou v grafu započítány všechny dávky, které v daném roce byly vypláceny. Pro zajímavost jsem aktuálních pět vyplácených dávek vyznačila modrou barvou. Nejvyššího čísla dosáhl rok 2007 – konkrétně 48 532 mil. Kč, čemuž se nelze divit, protože v daném roce byly kromě současných dávek SSP vypláceny navíc dávky pěstounské péče, sociální příplatek a příspěvek na školní pomůcky. O rok dříve byl kromě zmíněných dávek

⁴⁴ § 33 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, účinný ke dni 1. 10. 1995

⁴⁵ Ministerstvo obrany. *Historie základní vojenské služby v českých zemích* [online]. army.cz, [cit. 18. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3895>>.

vyplácen navíc příspěvek na péči o dítě v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc, ale i přesto výdaje dosahovaly o 14 490 mil. Kč méně (přesně 34 042 mil. Kč).⁴⁶

Zdroj: Při zhotovování grafu jsem použila údaje Českého statistického úřadu. *ČR od roku 1989 v číslech: tab. 13.09 a tab. 13.10.* 16. 5. 2014, [cit. 11. ledna 2016]. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech#13>. A *Statistická ročenka ČR 2014 (tab. 25.11).* 26. 11. 2014, [cit. 11. ledna 2016]. Dostupné na https://www.czso.cz/csu/czso/320198-14-r_2014-2500.

Na podobném principu jako dávky SSP byly sestaveny i historicky povědomé sociální dávky - **příspěvek na teplo** a **příspěvek na nájemné**. Přímou zařadit mezi dávky státní sociální podpory je však nemůžeme z toho důvodu, že měly o něco specifitější povahu (byly stanoveny a vypláceny jen po dočasnou dobu tří let – roky 1997 – 2000), a proto byly upraveny individuálními zákony.⁴⁷ Z tohoto důvodu ani nejsou započítány v předešlém grafu, a proto je zmiňuji až následovně tady.

Jak u sociálního příspěvku k vyrovnání zvýšení cen tepelné energie (zkráceně příspěvku na teplo), tak u příspěvku na nájemné je pevně stanovený koeficient, kterým se násobí příjem rodiny, jehož výsledek stanoví, zda bude příspěvek vyplácen či ne. Výše obou zvláštních příspěvků se s postupujícím rokem o určité procento snižovala, kdy pro obě dávky byl konečný rok 2000 – u první dávky ji okresní úřad vyplácel do 30. 6. 2000⁴⁸ a druhá dávka při splnění podmínek náležela nejdéle do 31. 12. 2000.⁴⁹

⁴⁶ ČSÚ. *ČR od roku 1989 v číslech: Tab.13.10 Vyplácené dávky státní sociální podpory - podrobné členění (2000 - 2013)* [online]. czso.cz, 16. 5. 2014, 28. 8. 2014, [cit. 11. ledna 2016]. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>.

⁴⁷ § 2 a § 6 zákona č. 75/1997 Sb., o sociálním příspěvku k vyrovnání zvýšení cen tepelné energie

⁴⁸ § 6 odst. 3 a § 7 zákona č. 75/1997 Sb., o sociálním příspěvku k vyrovnání zvýšení cen tepelné energie

⁴⁹ § 6 odst. 2 zákona 132/1997 Sb., o sociálním příspěvku k vyrovnání zvýšení nájemného a o změně zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 137/1996 Sb.

3.1 Přídavek na dítě

Jako první obligatorní dávka je v § 17 - 19 zákona o SSP rozebírán přídavek na dítě, který lze vymezit jako peněžitou a zároveň opakující se dávku, která má pomoci pokrýt náklady spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí. Do účinnosti zákona č. 117/1995, o státní sociální podpoře byly přídavky na děti poskytovány z nemocenského pojištění. Dnes se jedná o nejdůležitější a zároveň nejposkytovanější dávku ze skupiny testovaných dávek.⁵⁰

Na přídavek na dítě má nárok zákonný zástupce (po dosažení zletilosti pak samo nezaopatřené dítě), jestliže „rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40.“⁵¹ Příjemcem dávky je v první řadě osoba, která se o dítě stará – pečuje o něj („má dítě v přímém zaopatření“)⁵² a následně plnoleté nezaopatřené dítě. U dětí, o které se celý měsíc stará zařízení k tomu zřízené – ústav pro péči o děti nebo mládež, se dávka vyplácí právě tomuto ústavu.⁵³

Výše přídavku na dítě je odstupňována dle věku nezaopatřeného dítěte – s rostoucím věkem roste i suma přídavku, což je logické, protože na starší děti jsou bezpochyby větší výdaje než na děti malé.

V následující tabulce můžete vidět aktuální měsíční výši přídavku na dítě. Jelikož se přídavek odvíjí ze životního minima rodiny, jsou kategorie věku rozříděny stejně jako u ŽM.

Do 6 let	500 Kč
Od 6 do 15 let	610 Kč
Od 15 do 26 let	700 Kč

3.1.1 Novelizace přídavku na dítě

Pokud nahlédneme do minulosti, výše přídavku je stabilní od roku 2008. Výjimkou bylo období od 1. července 2009 do 31. 12. 2010, kdy stát zvýšil všechny tři úrovně o 50 Kč „v rámci protikrizových opatření.“⁵⁴ V tomto období se také hranice výše příjmů rozhodující o nároku

⁵⁰ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. přepracované a aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 188 – 189.

⁵¹ § 17 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

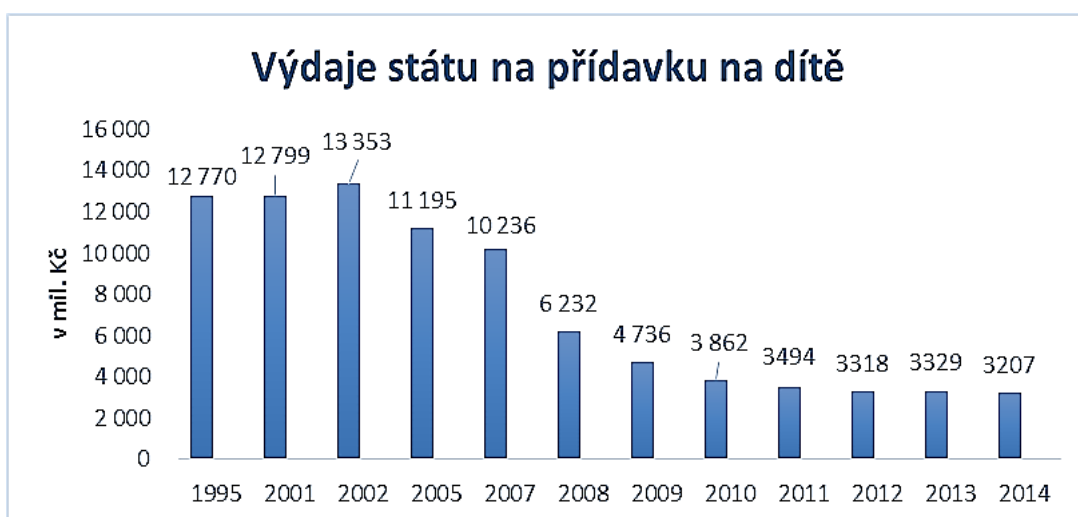
⁵² § 19 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁵³ VESELÝ, J., a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 169.

⁵⁴ ŘEZNIČKOVÁ, Ludmila. *Peníze, které Vám dá stát: Přídavek na děti* [online]. peníze.cz, 18. 5. 2009, [cit. 23. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.penize.cz/socialni-davky/53194-penize-ktere-vam-da-stat-pridavek-na-deti>>.

na dávku zvýšila z 2,4 na 2,5 násobku životního minima, což by v praxi mohlo znamenat podporu dalších 32 tisíc dětí (pravděpodobný odhad Ministerstva práce a sociálních věcí).⁵⁵

Situace před rokem 2008 byla mnohem složitější, protože před vznikem zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, nebyly pevně stanovené sazby dle věku, ale výše přídatku se lišila podle příjmu rodiny.⁵⁶ Tenkrát byly zaprvé určeny tři příjmové hranice (do které rodina spadala, určil násobek životního minima rodiny a určitého koeficientu), které následně odvodily, v jaké výměře rodina přídatku na dítě obdrží. Řeč je zde o zvýšené, základní a snížené výměře. Např. ve snížené výměře má nárok na dávku nezaopatřené dítě, pokud „rozhodný příjem v rodině převyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,80, avšak není vyšší než součin částky životního minima rodiny a koeficientu 3,00.“⁵⁷ Po určení jedné z výměr se koeficientem příslušícím k výměře vynásobilo životní minimum dítěte, čímž vznikla měsíční výše přídatku na dítě. Dřívější výše dávek se ale, i přes obsáhlejší proceduru, od nynějších lišily pouze v řádech desetikorun.⁵⁸

Zdroj: Graf byl vytvořen za pomoci informací vyhledaných na stránkách: mpsv.cz (*Analýza příjmů a výdajů v domácnosti ČR v roce 2012/2013/2014*. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/625>>) a czso.cz (Dávky SSP – podrobné členění. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>>).

Dávku na principu přídatku na dítě má snad každý členský stát Evropské unie, avšak podmínky a výše dávky už jednotná rozhodně není. Například Lotyšsko poskytuje dávku jen do patnácti let (případě studia do dvaceti let). V Belgii, Francii, Finsku a dalších šesti členských

⁵⁵ MPSV. *O kolik se zvýšil přídatku na dítě?* [online]. mpsv.cz, 22. 10. 2009, [cit. 23. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/7754>>.

⁵⁶ § 17 a § 18 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 261/2007 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2008

⁵⁷ § 17 odst. 2 písm. c) zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, účinný ke dni 1. 10. 1995

⁵⁸ § 17 a § 18 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 112/2006 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2007

státech EU se dávka považuje za netestovanou – mají na ni nárok všichni bez ohledu na výši příjmu. Stačí, aby se rodiče dohodli, kdo bude považován za příjemce dávky. Když se zaměříme na výši dávky, tak nejvyšší dávky poskytuje Lucembursko – v roce 2004 dostala rodina se třemi dětmi 727 euro.⁵⁹ Obrácený postoj má Řecko, které z členských států na děti šetří nejvíce. Na jedno dítě věnuje pouhých 6 euro, u dvou dětí se částka zvedla na 18 euro. Zajímavé je i stanovisko Francie, která přídavek na dítě vyplácí až od dvou dětí, z čehož vyplývá, že rodiče jedináčka nedostanou nic.⁶⁰

3.1.2 Příklad z praxe na přídavek na dítě

Zajímavá, avšak často se opakující, situace nastává, když se osamělá matka, pobírající přídavek na dítě, vdá, čímž jí vzniká povinnost oznámit změnu svého stavu Úřadu práce do 8 dnů, a zejména doložit příjmy nového manžela za předchozí rozhodné období (tedy za období 1. října – 30. září předchozího roku). Kvůli nově přiloženému příjmu již obvykle celkový rozhodný příjem rodiny nesplňuje podmínky pro nárok na přídavek na dítě, a proto se již dále nevyplácí (často kvůli nesplnění oznamovací povinnosti vznikají i přeplatky na dávce, které matka musí vrátit). Matkám se rozhodné období pro určení nároku na přídavek zdá nelogický, protože často argumentují větou: „vždyť já ho minulý rok ještě ani neznala!“

3.2 Příspěvek na bydlení

Druhou obligatorní, peněžitou, opakující se a zároveň poskytovanou v závislosti na výši příjmu je Příspěvek na bydlení. Účelem této dávky, jak již vyplývá z názvu, je přispět na náklady spojené s bydlením. Podstatné však je, že dávka neslouží pouze rodinám s nezaopatřenými dětmi, ale i bezdětným rodinám nebo samotnému jednotlivci.⁶¹

První podmínkou pro nárok na příspěvek na bydlení je mít jako vlastník/nájemce přihlášený trvalý pobyt k bytu, k němuž se příspěvek vyřizuje.⁶² Tato podmínka dříve činila problém nájemníkům, protože vlastník bytu jím nedovolil přihlásit si TP k jeho bytu. Avšak problém byl vyřešen NOZ, na jehož základě si osoba sama na úřadě může změnit trvalý pobyt, kdy předchozí souhlas vlastníka již není zapotřebí. Druhou podmínkou je, že náklady, které osoba vloží do bydlení, musí být vyšší než částka součinu rozhodného příjmu rodiny

⁵⁹ GOLA, Petr. *Přehled výše přídavek na děti ve státech EU* [online]. finexpert.cz, 28. 12. 2005, [cit. 25. ledna 2016]. Dostupné na <<http://finexpert.e15.cz/prehled-vyse-pridavku-na-deti-ve-statech-eu>>.

⁶⁰ GOLA, Petr. *Přehled výše přídavek na děti ve státech EU* [online]. finexpert.cz, 28. 12. 2005, [cit. 25. ledna 2016]. Dostupné na <<http://finexpert.e15.cz/prehled-vyse-pridavku-na-deti-ve-statech-eu>>.

⁶¹ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 5. přepracované a aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 266.

⁶² § 24 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

a koeficientu 0,30 (v Praze 0,35). A zároveň tento součin musí být nižší než částka normativních nákladů na bydlení.⁶³

V důsledku poslední zásadní novelizace účinné od 1. 1. 2007 (díky níž příspěvek na bydlení podstoupil několik podstatných změn) vychází příspěvek „ze zásady, že každá osoba nebo rodina může vynaložit na bydlení pouze část svých příjmů.“⁶⁴ Rodina by tedy většinu svých příjmů měla vynaložit do obstarání stravy a osobních potřeb, a pouze 30 % výdajů (v Praze je hranice ve spojitosti s pravděpodobně nejdražšími podmínkami posunuta na 35 %) věnovat na bydlení.⁶⁵

3.2.1 Náklady na bydlení

Náklady na bydlení lze vyměřit různě. Rodina žijící v pronajatém bytě dokládá své náklady nájemní smlouvou, která přesně určí výši nájemného i náklady spojené s užíváním bytu, např. úklid společných prostor. Co se týče bytů/nemovitostí vlastníků, eventuálně družstevních bytů, zde se samozřejmě bylo nesmyslné vycházet ze skutečných nákladů, a proto jsou v zákoně pevně stanovené částky, které se považují za srovnatelné s (běžnými) náklady. Tyto fiktivně stanovené náklady, odstupňované dle počtu osob, které jsou pro příspěvek společně posuzovány,⁶⁶ se v roce 2016 pohybují od 1 923 Kč až po 4 150 Kč.⁶⁷ Ke všem jmenovaným typům bydlení se navíc přičítají zákonem taxativně stanovené náklady (plyn, elektřina, točné, vodné, pevná paliva), které nám opět v korunách za měsíc vymezil § 25 odst. 1 písm. c). Pro potřeby určení nároku a výše příspěvku na bydlení se pracuje s průměrnými náklady na bydlení za předcházející čtvrtletí.⁶⁸

3.2.2 Normativní náklady na bydlení

Úřady státní sociální podpory často pracují i s normativními náklady na bydlení, které se považují za „horní hranice přiměřených nákladů na bydlení.“⁶⁹ Zde zákon při určování výše

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 5. přepracované a aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 266.

⁶⁵ § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁶ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 5. přepracované a aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 267.

⁶⁷ Nařízení vlády č. 395/2015 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2016 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení

⁶⁸ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

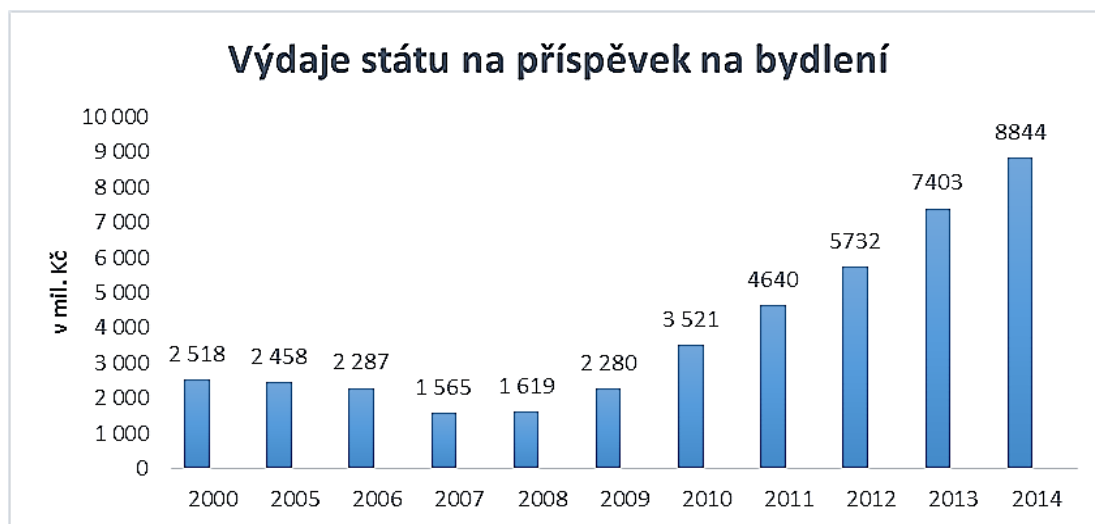
⁶⁹ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 5. přepracované a aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 267.

vycházel především z velikosti obce, a následně také z počtu osob v rodině. Nejvyšší měsíční náklady jsou v Praze.⁷⁰

3.2.3 Výpočet příspěvku na bydlení

Při stanovování měsíční výše dávky se použije prostý vzorec – rozhodný příjem v rodině se vynásobí koeficientem 0,30/0,35 a daný výsledek se odečte od nákladů na bydlení, které jsou v dané rodině ze dvou výše vyjmenovaných nižší. Za situace, že rodinný příjem je tak nízký, že ani nedosahuje částky životního minima rodiny, použije se místo tohoto rozhodného příjmu právě částka životního minima rodiny.⁷¹

Dle statistik zveřejněných na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí se výše příspěvku na bydlení v posledních letech pohybuje kolem tří tisíc korun českých ve všech krajích.⁷² Naopak výdaje státu na zmíněný příspěvek v posledních pěti letech nepochybně rostou, přičemž v roce 2014 dosáhly sumy 8 843 mil Kč.⁷³

Zdroj: Graf byl vytvořen za pomoci informací vyhledaných na stránkách: mpsv.cz (*Analýza příjmů a výdajů v domácnosti ČR v roce 2012/2013/2014*. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/625>>) a czso.cz (Dávky SSP – podrobné členění. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>>).

3.2.4 Novelizace příspěvku na bydlení

Když nahlédneme na původní podobu příspěvku na bydlení, při vzniku zákona byl koeficient značně vyšší – 1,40 (dnes 0,30), a také vzorec pro výpočet výše příspěvku složitější.⁷⁴

⁷⁰ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁷¹ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁷² MPSV. *Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v roce 2014 a predikce na další období* [online]. mpsv.cz, [cit. 11. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/625>>.

⁷³ ČSÚ. *ČR od roku 1989 v číslech: Tab.13.10 Vyplacené dávky státní sociální podpory - podrobné členění (2000 - 2013)* [online]. czso.cz, 16. 5. 2014, 28. 8. 2014, [cit. 11. ledna 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>>.

⁷⁴ § 24 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, účinný ke dni 1. 1. 1996

Další zajímavou odlišnost přinesl zákon č. 242/1997 Sb., na jehož základě odpadla povinnost pronajímatele prokázat, že řádně uhradil nájemné, podobně jako u vlastníka, který od roku 2007 také již nemusel odevzdávat potvrzení, že zaplatil daň z nemovitosti.⁷⁵ Dle mého názoru se v některých případech jednalo o nespravedlivé vyplácení dávky, protože proč by na dávku měl mít nárok člověk, který z ní stejně neplatí náklady na své bydlení? I parlament si tuto skutečnost po deseti letech uvědomil, když zákonem č. 112/2006 Sb. tuto povinnost opět obnovil. Tento zákon nám celkově změnil dávku na podobu, v jaké ji známe dnes. Nově zavedl normativní náklady na bydlení, pevnými částkami stanovil náklady na bydlení u družstevních bytů, stejně tak jako u ostatních výdajů spojených s náklady na bydlení (plyn, elektřina apod.).⁷⁶

3.2.5 Příklad na příspěvek na bydlení

Rodina (rodiče + 2 děti), žijící v pronajatém bytě v Rožnově pod Radhoštěm, sčítá příjem ve výši 22. 000 Kč. Nájem platí ve výši 8. 500 Kč + další měsíční náklady na bydlení dosahují částky 2. 000 Kč. Normativní náklady na bydlení dle § 26 odst. 1 písm. a) zákona o SSP činí pro Rožnov, který má okolo 16 tis. obyvatel, 13. 046 Kč. Pro nárok na dávku musí být splněna podmínka, že náklady na bydlení ($8\,500 + 2\,000 = 10\,500$) musí přesáhnout částku součinu příjmu rodiny a koeficientu 0,30 ($22\,000 * 0,30 = 6\,600$), a zároveň tato částka musí být nižší než částka normativních nákladů na bydlení (13 046). $10\,500 > 6\,600 < 13\,046$ → jelikož je podmínka splněna, můžeme přistoupit k výpočtu výše dávky - příjem rodiny vynásobený koeficientem 0,30 odečteme od nákladů na bydlení: $10\,500 - 6\,600 = \underline{3\,900\text{ Kč}}$.

3.3 Porodné

Poslední testovanou a zároveň první jednorázovou dávkou státní sociální podpory je Porodné, na které vzniká nárok ve spojitosti s narozením dítěte. Záměrem dávky je pomoc rodině, která má nižší příjmy, s obstaráváním potřebných věcí pro nového člena rodiny, čímž dochází k nemalému zvýšení nákladů rodiny.⁷⁷

⁷⁵ § 24 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 242/1997 Sb. účinném ke dni 1. 1. 1998

⁷⁶ § 25 odst. 1 písm. b) a c), § 26 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 112/2006 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2007

⁷⁷ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 5. přepracované a aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 276.

Do přijetí zákona o státní sociální podpoře se z nemocenského pojištění vyplácela Podpora při narození dítěte (v roce 1994 činila 4 500 Kč⁷⁸), která měla obdobnou povahu jako dnešní porodné, ale účinností zákona o SSP (1. října 1995) ji dnešní porodné nahradilo.⁷⁹

Dávka v první řadě náleží ženě, která dítě porodila. Za situace, že matka při porodu zemřela, ale ke dni porodu splnila podmínky, má na dávku nárok otec dítěte. Podmínkami se v současné době rozumí porod/převzetí do péče první nebo druhé dítě, a zároveň příjem rodiny nižší než je součin částky ŽM rodiny a koeficientu 2,70. Na porodné má nárok i osoba, „*kteřá převzala do trvalé péče nahrazující péči rodičů dítě do 1 roku jeho věku.*“⁸⁰ Za těchto okolností přísluší porodné ve výši 13 000 Kč pro první dítě v rodině a 10 000 Kč na dítě druhé. Na dávku vzniká nárok dnem narození dítěte, příp. převzetí.⁸¹

Dle mého názoru by měl zákon více specifikovat podmínky pro udělení nároku na dávku, protože současná platná právní úprava se porodnému věnuje jen ve třech paragrafech, což vede např. k situacím, že na dávku má nárok i žena, která se vůči svému dítěti dopustí úmyslného trestného činu. Další absurditou mi přijde vyplacení dávky ženě, která ho ihned po porodu dá k adopci, čímž o něj neprojeví jediný zájem, natož nějakou péčí.⁸² A věřím, že tohle nejsou zdaleka poslední možnosti. Zajímavé je také to, že zákon nevyklučuje vyplacení porodného dvakrát na jedno dítě – typickým příkladem je, když jako první obdrží porodné matka, která později dítě věnuje k adopci, a do jednoho roku si dítě vezme do péče jiná osoba, která při splnění rozhodného příjmu také obdrží porodné.⁸³

⁷⁸ Nařízení vlády č. 143/1994 Sb., o zvýšení rodičovského příspěvku a podpory při narození dítěte

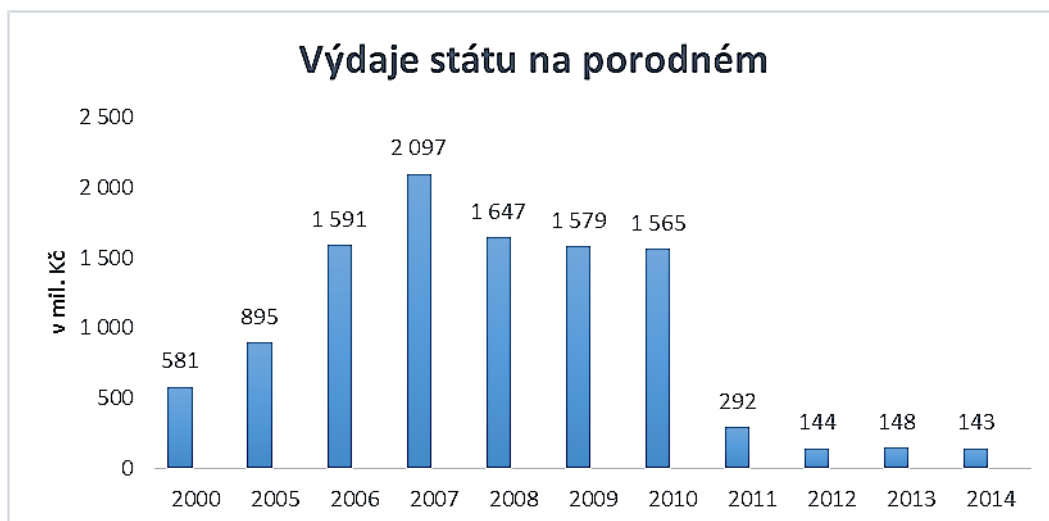
⁷⁹ BŘESKÁ, Naděžda, BURDOVÁ, Eva, VRÁNOVÁ, Lucie. *Státní sociální podpora podle právního stavu k 1. 4. 2004*. 9. aktualizované a doplněné vydání. Olomouc: ANAG, 2004, s. 143.

⁸⁰ § 45 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁸¹ § 45 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁸² BŘESKÁ, Naděžda, BURDOVÁ, Eva, VRÁNOVÁ, Lucie. *Státní sociální podpora podle právního stavu k 1. 4. 2004*. 9. aktualizované a doplněné vydání. Olomouc: ANAG, 2004, s. 143.

⁸³ § 45 odst. 1 a 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Zdroj: Graf byl vytvořen za pomoci informací vyhledaných na stránkách: mpsv.cz (*Analýza příjmů a výdajů v domácnosti ČR v roce 2012/2013/2014*. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/625>>) a czso.cz (Dávky SSP – podrobné členění. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>>).

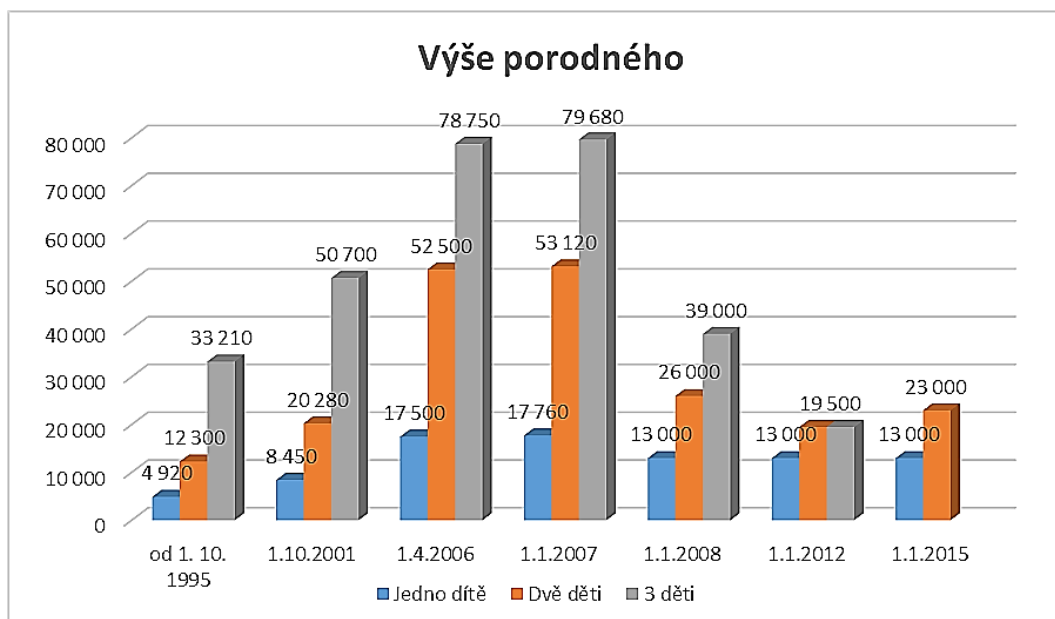
3.3.1 Novelizace porodného

Porodné je dávka, u které by se dalo říci, že od svého vzniku podstoupila pouze jednu podstatnou změnu, a to přesun z kategorie dávek netestovaných k dávkám na příjmu závislým. Od roku 2012 nárok na dávku mají pouze rodiny, jejichž rozhodný příjem je nižší než součin koeficientu 2,40 a ŽM rodiny.⁸⁴ Veškerá ostatní novelizace porodného se týkala změn výše dávky (přesněji koeficientu, z kterého se dávka odvíjí – např. v roce 2006 dosáhl koeficient až na číslo 10,00 u jednoho dítěte a 15,00 u více dětí),⁸⁵ na které se dosud parlament dle mého názoru jednoznačně neshodl, protože již několik let spekuluje o zrušení této dávky.

V následujícím grafu můžeme vidět průběh výše dávky. Samozřejmě částky se mírně měnily i mimo uvedená data (z důvodu každoročního zvyšování ŽM), ale pro přehlednější vzhled jsem do tabulky zaznamenala pouze novelizace, týkající se přímo porodného. V průběhu prvních třinácti let se koeficienty změnilly celkem třikrát, rokem 2007 se také slova „osobní potřeby“ nahradily pojmem ŽM dítěte, další 4 roky se částka sjednotila na 13. 000 Kč na každé dítě, což je částka, která se vyplácí pro jedno dítě doposud.

⁸⁴ § 2 a § 44 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 364/2011 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2012

⁸⁵ § 46 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 113/2006 Sb. účinném ke dni 1. 4. 2006

Zdroj: Graf byl zhotoven pomocí jednotlivých novelizací zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, a údajů Českého statistického úřadu o životním minimu, které bylo potřebné pro vypočítání konkrétních dávek. *Česká republika od roku 1989 v číslech: Tab. 13.12 - Vývoj částek životního minima od roku 1991.* [cit. 16. ledna 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>>.

3.3.2 Příklad na porodné

Matce se 15. dubna 2015 narodí trojčata. Příjem rodiny (otce a matky) za předchozí čtvrtletí (1. 1. 2015 – 31. 3. 2015) činily 22. 000 Kč. Životní minimum rodiny (3 410 + 2 830 + 1 740 + 1 740 + 1 740⁸⁶ = **11 460 Kč**) se vynásobí koeficientem **2,70**, čímž vyjde částka 30 942 Kč, která je vyšší než reálný příjem rodiny, čímž rodině na dávku vznikne nárok. Rodina obdrží porodné ve výši 23 000 Kč, protože dle platné právní úpravy má matka nárok na porodné pouze pro první dvě své děti.

3.4 Rodičovský příspěvek

Nejznačněji využívanou dávkou z celého systému státní sociální podpory je rodičovský příspěvek, do kterého stát vynakládá nejvíce svých prostředků. Není se čemu divit, když se jedná o dávku netestovanou, což znamená, že příjem rodiny zde nehraje žádnou roli, a proto při splnění podmínek, které jsou pro běžně fungující rodinu samozřejmostí, je dávka přiznána všem. Klíčovou podmínkou je zde řádná osobní a celodenní péče o nejmladší dítě v rodině.⁸⁷

Rodičovský příspěvek lze čerpat až do vyplacení celkové částky 220 000 Kč, nicméně nejdéle do 4 let věku dítěte. Od 1. ledna 2008 jsou stanoveny tři možnosti měsíčního čerpání

⁸⁶ MPSV odbor 65. *Životní a existenční minimum* [online]. portal.mpsv.cz, 5. 1. 2015, [cit. 13. ledna 2016]. Dostupné na <https://portal.mpsv.cz/soc/spp/obcane/zivotni_min>.

⁸⁷ § 30 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

a výše příspěvku, které záleží na výši denního vyměřovacího základu pro výpočet peněžité pomoci v mateřství kteréhokoli z rodičů. Nejvíce však za měsíc lze pobírat 11 500 Kč nebo 70 % 30násobku DVZ. V dalších dvou případech se již jedná o něco nižší příjmy (nižší DVZ) nebo nezaměstnanost rodičů, z čehož se také odráží nižší měsíční rodičovský příspěvek (7 600 Kč a 3 800 Kč). Změnit volbu výše RP má jen oprávněný rodič co tři měsíce na základě písemné žádosti ke krajské pobočce Úřadu práce, která o rodičovském příspěvku rozhodla. Lze si však výši zvolit pouze do budoucna, zpětně provést volbu již nelze.⁸⁸

V § 30a zákona o SSP jsou také přesně vymezené případy, kdy nárok na RP zaniká. Typickým příkladem je dosažení věku 4 let dítěte, pak také vyčerpání částky 220 000 Kč nebo narození dítěte, čímž se v rodině stane jiné dítě nejmladším a na příspěvek si založí nárok toto dítě.⁸⁹

3.4.1 Osobní a celodenní péče o dítě

Jak jsem již výše zmínila, principiální podmínkou pro nárok na rodičovský příspěvek je ustavičná péče o dítě. Jelikož se dávka vyplácí za kalendářní měsíc, je patrné, že i péče se posuzuje z pohledu celého měsíce. Zákon o SSP nám v § 30b vyjmenovává běžné životní situace, na úkor nímž sice péče neprobíhá přesně celý měsíc, ale zákon podmínku považuje za splněnou jako by se tak dělo celý měsíc. Evidentním příkladem je narození dítěte, kdy rodič obdrží dávku v běžné měsíční výši i za předpokladu, že se dítě narodí poslední den v měsíci. Dalšími příklady je např. převzetí dítěte do péče na základě rozhodnutí orgánu, dítě dosáhlo v měsíci 4 let nebo smrt dítěte či rodiče.⁹⁰ Zákon rovněž specifikuje, jak často může dítě navštěvovat mateřskou školu a obdobné zařízení, aby podmínka osobní a celodenní péče nebyla porušena. Např. dítě do dvou let může měsíčně trávit až 46 hodin v jeslích a u dětí postižených je doba stanovena na 6 hodin denně.⁹¹

3.4.2 Rodič

Ve vztahu k rodičovskému příspěvku je pojem „rodič“ interpretován docela rozsáhle, protože mimo matky a otce se za rodiče považuje také osoba, která se o dítě začala starat na základě rozhodnutí oprávněného orgánu místo rodičů. Za rodiče osvojeného dítěte nebo dítěte, jehož rodič zemřel, se dle zákona považuje téměř kdokoliv.⁹²

⁸⁸ § 30 odst. 1 – 7 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁹ § 30a zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰ § 30b zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁹¹ § 31 odst. 3 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁹² TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 5. přepracované a aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 271.

3.4.3 Novelizace rodičovského příspěvku

Před vznikem rodičovského příspěvku se od roku 1970 vyplácel mateřský příspěvek, který byl dle tehdejší úpravy vyplácen pouze ženám a to do jednoho roku věku dítěte. Výše mateřského příspěvku při jeho založení začínala na 500 Kčs na jedno dítě, 800 Kčs u dvou dětí, a pro tři a více dětí 1 200 Kčs.⁹³ O dvacet let později nabyt účinnosti zákon č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku, který poprvé vypustil pojem mateřský příspěvek a začal užívat příspěvek rodičovský. Tímto zákonem se posunula hranice věku dítěte při nároku na dávku do tří let věku dítěte (příp. do sedmi let u dítěte dlouhodobě těžce zdravotně postiženého). Výše příspěvku se sjednotila a také zvýšila (téměř zdvojnásobila) – na 900 Kčs za každý měsíc.⁹⁴ V průběhu dalších pěti let si zákon prošel čtyřmi novelizacemi, které pozměnily především výši přídatku. Osudným byl rok 1995, kdy byl zákon o rodičovském příspěvku zrušen a nahrazen zákonem č. 117/1995 Sb., o SSP, jehož hlavní odlišností je, že se zabývá komplexně několika dávkami namísto jednou, jak to bylo u dřívější úpravy.

První podoba zákona o SSP přinesla několik změn, které buď do dnes přetrvávají, nebo se opět změnil. Nově se dávka začala poskytovat až do 4 let věku dítěte, což zůstalo až do dnes. Výše dávky však byla stanovena úplně odlišně – nejednalo se o pevně danou částku, jak je tomu dnes, ale částka se odvodila od násobku koeficientu 1,10 a částky na osobní potřeby rodiče.⁹⁵ Vzhledem k výši částky na osobní potřeby rodiče pro rok 1995 (1 680 Kč⁹⁶) činil příspěvek přesně 1 848 Kč. Stejně jako u příspěvku na bydlení, i zde zákon č. 112/2006 Sb. přinesl zásadní změny a to pro výpočet RP – výše příspěvku činí „*částku odpovídající 40 % průměrné měsíční mzdy v nepodnikatelské sféře dosažené podle zveřejněných údajů Českého statistického úřadu za kalendářní rok, který o 2 roky předchází kalendářnímu roku, v němž se rodičovský příspěvek poskytuje.*“⁹⁷ Teprve až rok 2008 nám přinesl varianty čerpání RP, které se stále ještě trochu lišily od dnešních možností, ale stanovené částky čerpání zůstaly již do dnes.⁹⁸

⁹³ § 2, § 4 a § 5 zákona č. 154/1969 Sb., o mateřském příspěvku, účinném ke dni 1. 7. 1970

⁹⁴ § 2 a § 7 zákona č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku, účinném ke dni 1. 10. 1990

⁹⁵ § 30 a § 32 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, účinný ke dni 1. 10. 1995

⁹⁶ Český statistický úřad. *Česká republika od roku 1989 v číslech (tab. 13.12 - Vývoj částek životního minima od roku 1991)* [online]. czso.cz, 5. 1. 2015, [cit. 16. ledna 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>>.

⁹⁷ § 32 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 112/2006 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2007

⁹⁸ § 30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 261/2007 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2008

3.4.4 Příklad na rodičovský příspěvek I.

Matka pobírá od května 2014 rodičovský příspěvek ve výši 7 600 Kč/měsíc. 16. dubna 2015 se však matce narodí druhé dítě, čímž staršímu dítěti odpadá nárok na rodičovský příspěvek a začne se počínaje dubnem vyplácen dítěti mladšímu (příklad uvádí situaci, kdy žena nesplnila podmínky pro výplatu mateřské, a proto ihned po narození dítěte začne pobírat RP). To, že matka na starší dítě vyčerpala z celkové částky 220 000 Kč pouze 83 600 korun, zde nehraje žádnou roli.

3.4.5 Příklad na rodičovský příspěvek II.

Matka, které se narodily dvojčata, se řádně a celodenně stará o obě své děti. Od státu však pobírá příspěvek jen na jedno dítě, protože dle zákona má na něj nárok jen nejmladší dítě v rodině. Proto se dle lékařské zprávy určí, na které dítě bude příspěvek pobírat.

3.5 Pohřebné

Druhou jednorázovou, ale zato obligatorní peněžitou dávkou je pohřebné. I tato dávka spadala do 30. září 1995 (před účinností zákona o SSP) mezi dávky nemocenského pojištění.⁹⁹ Tehdy dávka náležela ve výši 3 000 Kč osobě, která vypravila pohřeb.¹⁰⁰ Zákon č. 242/1997, kterým se mění a doplňuje zákon o SSP, nám pak s účinností od 1. 10. 1997 zvýšil částku pohřebného na 5 000 Kč, a zároveň zpřísnil podmínky nároku – zemřelá osoba musela mít ke dni smrti trvalý pobyt na území ČR nebo se samotný pohřeb musel uskutečnit na území České republiky.¹⁰¹

3.5.1 Novelizace pohřebného

Poslední, a zároveň pro nás nejdůležitější, novelizace se uskutečnila k 1. 1. 2008, která nejen velmi podmínky nároku zúžila, ale především je stanovila tak, jak jsou platné do dnes – dávka bude přiznána pouze osobě, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti nebo rodiči takového dítěte. Nadále také platí podmínka trvalého pobytu na území ČR.¹⁰² Méně důležitým rozdílem je i fakt, že dle dřívější úpravy náležela dávka dnem vypravením pohřbu,¹⁰³ zato dnes

⁹⁹ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. přepracované a aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 195.

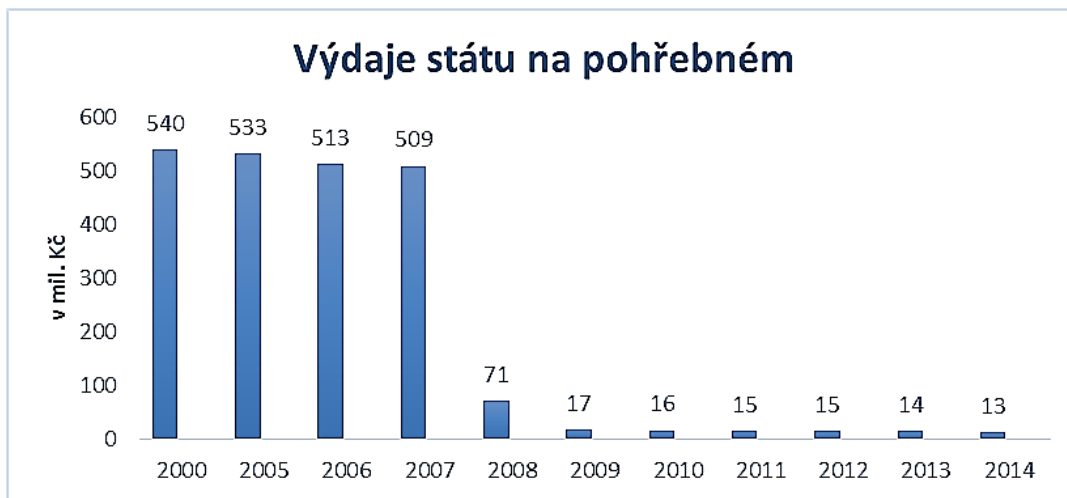
¹⁰⁰ BŘESKÁ, Naděžda, BURDOVÁ, Eva, VRÁNOVÁ, Lucie. *Státní sociální podpora*. Olomouc: ANAG, 1996, s. 88.

¹⁰¹ § 47 a § 48 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 242/1997 Sb. účinném ke dni 1. 1. 1998

¹⁰² § 47 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 261/2007 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2008

¹⁰³ § 47 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, účinný od 1. 10. 1995

je to dnem pohřbení¹⁰⁴ (= „uložení lidských pozůstatků do hrobu nebo hrobky na veřejném nebo neveřejném pohřebišti nebo jejich zpopelnění v krematoriu“).¹⁰⁵

Zdroj: Graf byl vytvořen za pomoci informací vyhledaných na stránkách: mpsv.cz (*Analýza příjmů a výdajů v domácnosti ČR v roce 2012/2013/2014*. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/625>>) a czso.cz (Dávky SSP – podrobné členění. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>>).

3.5.2 Ministerstvo pro místní rozvoj a vybavení pohřbu

Při studování pohřebního mi přišel i zajímavý postoj Ministerstva pro místní rozvoj, který se v roce 2013 rozhodl finančně přispívat obcím, které vynaložily své finanční prostředky na pohřeb zemřelému, který již nemá žádné dědice.¹⁰⁶ Ve skutečnosti se dle § 5 odst. 1 zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, jedná i povinnost obce pohřbít zemřelého, který na území dané obce zemřel (popř. tam byly nalezeny lidské pozůstatky), neučinila-li tak jiná fyzická (právnícká) osoba do čtyř dnů od oznámení úmrtí.¹⁰⁷ Dle slov RNDr. Josefa Postráneckého (ředitele Odboru rozvoje a strategie regionální politiky ministerstva pro místní rozvoj) vyplatilo ministerstvo ze státního rozpočtu „od účinnosti citovaného zákona obcím na základě jejich podaných žádostí již několik milionů korun.“¹⁰⁸

¹⁰⁴ § 47 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁵ § 2 písm. c) zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁶ Ministerstvo pro místní rozvoj. *MMR HRADÍ OBCÍM NÁKLADY NA POHŘEB ZEMŘELÉHO* [online].

mmr.cz, 8. dubna 2013, [cit. 23. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Pohrebnictvi/Informace-Udalosti/MMR-muze-uhradit-obcim-naklady-na-pohreb-zemreleho>>.

¹⁰⁷ § 5 odst. 1 zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁸ Ministerstvo pro místní rozvoj. *MMR HRADÍ OBCÍM NÁKLADY NA POHŘEB ZEMŘELÉHO* [online].

mmr.cz, 8. dubna 2013, [cit. 23. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Pohrebnictvi/Informace-Udalosti/MMR-muze-uhradit-obcim-naklady-na-pohreb-zemreleho>>.

4 Dávky SSP na Slovensku

Slovenská republika podporuje finančně rodiny s dětmi v podobě šesti základních sociálních dávek. Největším rozdílem oproti českým dávkám je, že žádná z dávek není považovaná za testovanou – není tedy vázána na výši příjmu v rodině.

4.1 Příspěvek při narození dítěte

Následující státní sociální dávka slouží stejně jako u nás k pokrytí výdajů na potřeby novorozence. Osobou oprávněnou k pobírání dávky je zde pouze matka, příp. otec dítěte (jiná osoba, která si dítě převzala do péče místo rodičů, zde roli nehraje). Podmínky pro získání příspěvku jsou v zákoně stanoveny jednoznačně – dítě se musí narodit, matka/otec musí mít TP a bydliště na území SR, na jedno dítě lze dávku uplatnit jen jednou (u nás případy, kdy se na stejné dítě vyplatila dávka dvakrát) a další podmínky související se zdravím dítěte a matky (např. povinnost navštěvovat pravidelně lékaře). Výše dávky je 829,86 euro¹⁰⁹ (22 456 Kč¹¹⁰) při dítěti, které se narodilo při prvním až třetím porodu, a zároveň se dožilo nejméně 28 dní. U dvojčat, trojčat apod. se suma zvyšuje o 75,69 euro na každé dítě. Při dítěti, které se tolika dní nedožilo nebo se jedná o čtvrtý a další porod, je částka 151,37 euro¹¹¹ (4 096 Kč).¹¹² Ve srovnání s našimi částkami, které se pohybují na méně než polovinu, se není čemu divit, že slovenští občané žádají potvrzení našeho ÚP o tom, že žádné dávky v ČR nepobírají, aby jim dávky v rámci sekundární kompetence mohla vyplatit SR.

4.2 Příspěvek na víc současně narozených dětí

Dávka na podobném principu jako tato u nás neexistuje. Pouze SR podporuje rodiny s víceročatama v podobě jednoročního příspěvku ve výši 110,36 euro na každé dítě. V případě, že se rodina o své trojčata nebo i dvojčata, která se v průběhu dvou let narodila opakovaně, řádně staré, může o dávku žádat až do věku 15 let svých dětí.¹¹³

¹⁰⁹ § 3 a § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 383/2013 Z.z. o příspěvku pri narodení dieťaťa a příspěvku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov

¹¹⁰ ČNB. *Kurz eura CNB*, 9. 2. [online]. kurzy.cz, 9. 2. 2016 [cit. 9. února 2016]. Dostupné na <<http://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/EUR-euro/>>.

¹¹¹ § 4 odst. 1 písm. b) a odst. 2 zákona č. 383/2013 Z.z. o příspěvku pri narodení dieťaťa a příspěvku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov

¹¹² ČNB. *Kurz eura CNB*, 9. 2. [online]. kurzy.cz, 9. 2. 2016 [cit. 9. února 2016]. Dostupné na <<http://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/EUR-euro/>>.

¹¹³ § 5 a 6 zákona č. 383/2013 Z.z. o příspěvku pri narodení dieťaťa a příspěvku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov

4.3 Přídavek na dítě

Oprávněnou osobou přídavku na dítě je v první řadě rodič dítěte (příp. osoba, které na základě rozhodnutí soudu bylo dítě svěřeno do péče nahrazující péči rodičů). Teprve za situace, kdy rodič nežije, se příjemcem dávky stane nezaopatřené dítě. Další menší odlišností od ČR je, že status nezaopatřeného dítěte je do 25 let (u nás o rok déle), a že výše přídavku zde není rozlišena dle věku dítěte. Přídavek přísluší měsíčně v jednotné výši 23, 52 euro¹¹⁴ (636 Kč).¹¹⁵

4.4 Příplatek k přídavku na dítě

Spolu s přídavkem na dítě je i spojen příplatek k přídavku na dítě, který náleží v případě, že nemám možnost uplatnit daňový bonus na dítě, na které pobírám přídavek. Aby rodič obdržel 11, 02 euro, musí být např. poživitelem důchodu, čímž nevykonává výdělečnou činnost.¹¹⁶

4.5 Rodičovský příspěvek

Rozdíl v RP Slovenské republiky spočívá především ve věku dítěte, na které se dávka vztahuje. U nás je jednotná hranice věku dítěte 4 roky, ale na SR lze dávku pobírat standardně do 3 let věku dítěte, a v případě dítěte s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem se věku posouvá až na 6 let. V současné době se RP vyplácí ve výši 203,20 euro. Na rozdíl od ČR neopomíjí SR ani na více dětí narozených současně – RP se zvyšuje o 25 % za každé dítě.¹¹⁷ To znamená, že například při narození tří dětí současně se RP zvýší o 2 749 Kč za měsíc.

4.6 Příspěvek na péči o dítě

Úřad práce, sociálních věcí a rodiny vyplácí tento příspěvek rodiči, který pracuje nebo studuje na SŠ/VŠ, na každé dítě (hranice věku stejná jako u RP) do výše až 280 euro podle toho, kdo se o dítě stará (prarodiče, MŠ, chůva).¹¹⁸

¹¹⁴ § 2, § 3 odst. 1 a § 8 zákona č. 600/2003 Z. z. o přídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

¹¹⁵ ČNB. *Kurz eura CNB*, 9. 2. [online]. kurzy.cz, 9. 2. 2016 [cit. 9. února 2016]. Dostupné na <<http://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/EUR-euro/>>.

¹¹⁶ ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. *Pridavok na dieta* [online]. upsvar.sk, [cit. 9. února 2016]. Dostupné na <http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina-2/prispevky/narodenie-dietata-pripadne-viac-deti.html?page_id=308596>.

¹¹⁷ § 3 odst. 2, § 4 odst. 1 a 2 zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

¹¹⁸ § 1, § 4, § 5 a § 6 zákona č. 561/2008 Z. z. o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

5 Dávky SSP ve Zlínském kraji

Zlínský kraj, rozprostírající se na ploše 3 963 km², se skládá ze čtyř okresů – Kroměříž, Uherské Hradiště, Vsetín a Zlín. Na čtvrtém nejmenším kraji ČR žije momentálně kolem 588 tis. obyvatel,¹¹⁹ jímž kraj za rok vyplácí v průměru 600 tis. dávek SSP,¹²⁰ což na jednoho obyvatele vyčísluje něco málo přes 3 000 Kč.¹²¹ Hned na prvním grafu si můžete povšimnout, že nejčastěji je nárokován příspěvek na dítě, který tvoří více než polovinu počtu všech vyplacených dávek. Např. v roce 2013 byla daná dávka vyplacena více než 320 tisíckrát. Naopak pohřebné či porodné nevyužilo za poslední roky ani tisíc osob.¹²²

Zdroj: Pro zhotovení grafu jsem užila údaje zveřejněné Českým statistickým úřadem. *Statistické ročenky Zlínského kraje – 2014: Tab. 22-4.* Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/22-socialni-zabezpeceni6971>>.

Co se týče výdajů z pozice státu, tak zde příspěvek na dítě přeskočil příspěvek na bydlení, jehož výdaje jsou o 1 089 823 tis. Kč vyšší¹²³ (čemuž se ale není divit v porovnání výše PnD a RP).

Když se zaměřím na jednotlivé okresy, nejvíce příjemců dávek je ve Zlíně, protože jeho výdaje za rok 2013 dosahují částky 546 832 tis. Kč (na nejnižší sumě 327 923 tis. Kč se umísťuje Kroměříž).¹²⁴

¹¹⁹ ANONYM. *Základní charakteristika kraje* [online]. kr-zlinsky.cz, [cit. 10. února 2016]. Dostupné na <<https://www.kr-zlinsky.cz/o-kraji-cl-17.html>>.

¹²⁰ ČSÚ. *Statistická ročenka Zlínského kraje – 2014 (22-4. Dávky SSP a pěstounské péče)* [online]. czso.cz, 29. 12. 2014 [cit. 11. února 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/22-socialni-zabezpeceni6971>>.

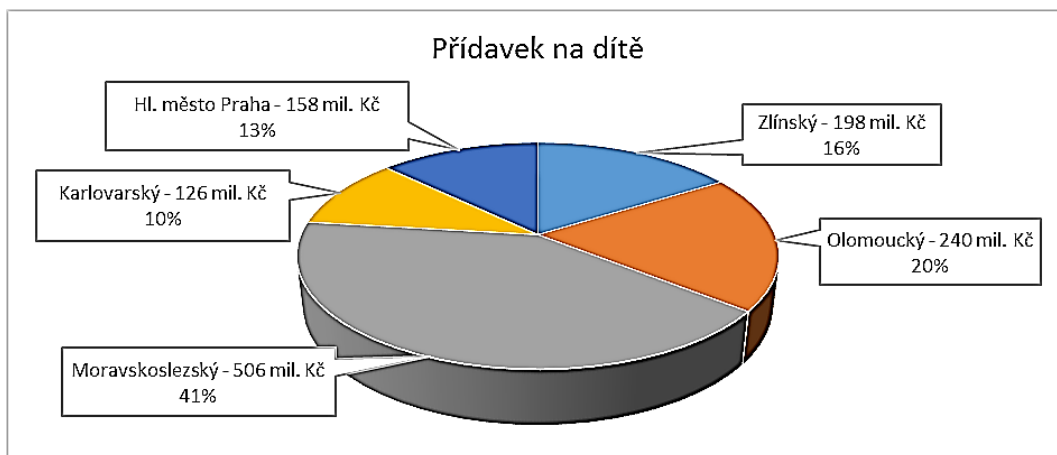
¹²¹ ČSÚ. *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Zlínského kraje - 2014 (tab. 2.2 - Vybrané ukazatele za Zlínský kraj - sociální vývoj)* [online]. czso.cz, 29. 12. 2014 [cit. 11. února 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/tabulkova-priloha-xqt2c2lbf7>>.

¹²² ČSÚ. *Statistická ročenka Zlínského kraje – 2014 (22-4. Dávky SSP a pěstounské péče)* [online]. czso.cz, 29. 12. 2014 [cit. 11. února 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/22-socialni-zabezpeceni6971>>.

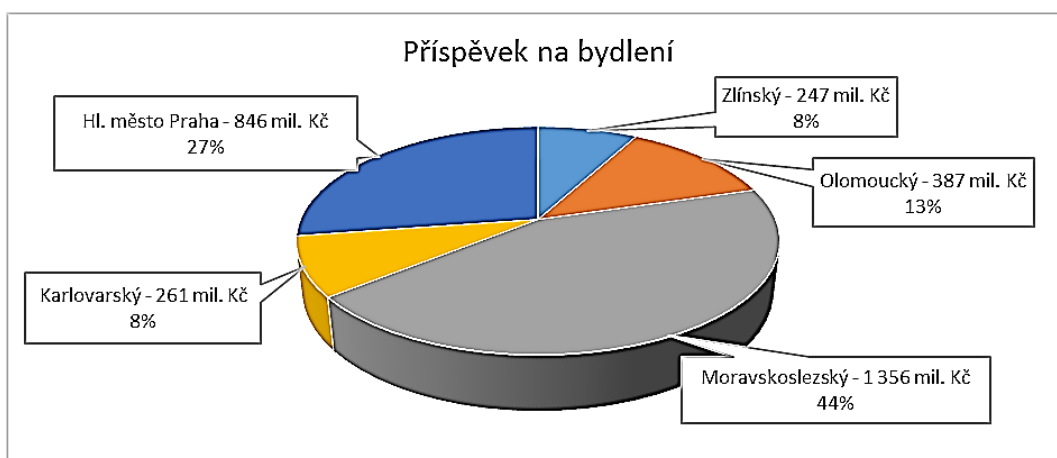
¹²³ ČSÚ. *Statistická ročenka Zlínského kraje – 2014 (22-4. Dávky SSP a pěstounské péče)* [online]. czso.cz, 29. 12. 2014 [cit. 11. února 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/22-socialni-zabezpeceni6971>>.

¹²⁴ ČSÚ. *Statistická ročenka Zlínského kraje – 2014 (22-8. podle okresů v roce 2013)* [online]. czso.cz, 29. 12. 2014 [cit. 11. února 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/22-socialni-zabezpeceni6971>>.

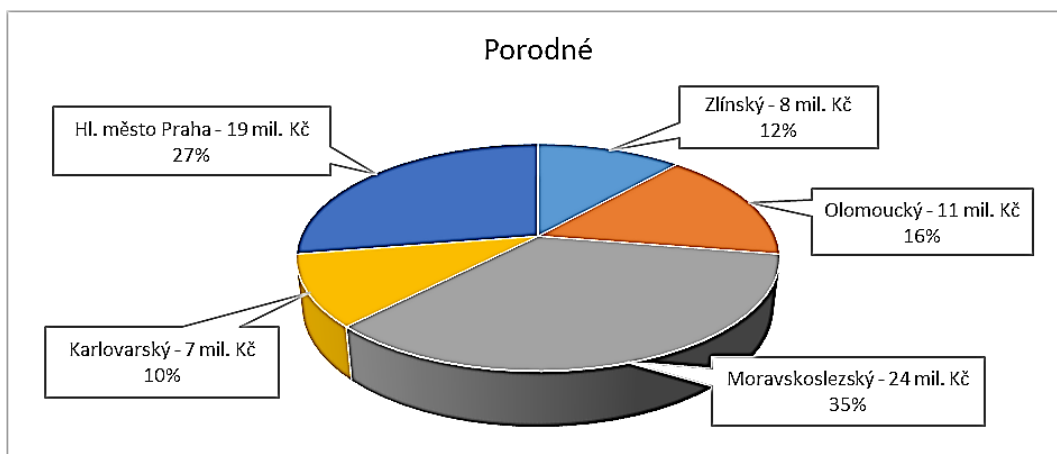
Při podrobnějším porovnávání singulárních dávek Zlínského kraje s jinými kraji, jsem data znázornila do tabulek, aby byl přehledně viděn rozdíl výdajů zvolených krajů, které jsem pro globálnější konfrontaci zprůměrovala za roky 2011-2014.

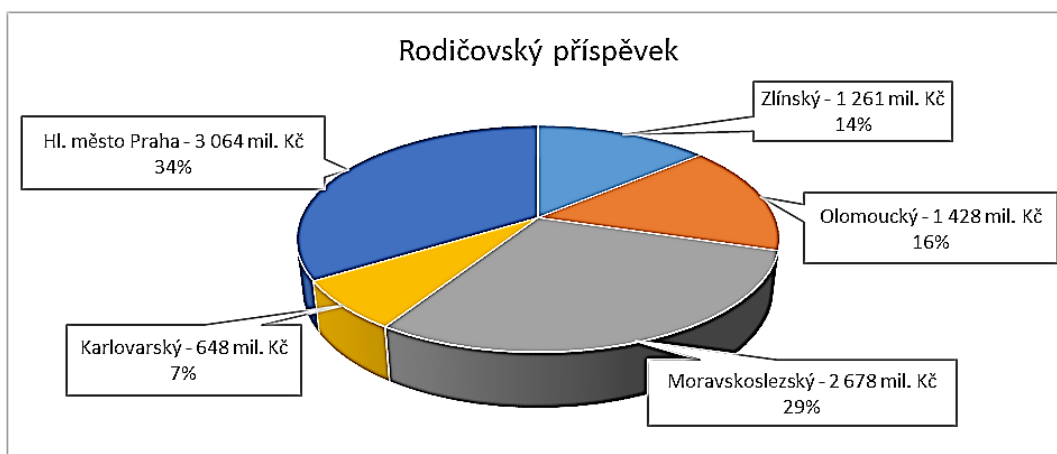
Zdroj: Pro vytvoření grafu bylo zapotřebí údajů MPSV, skládající se ze souborů *Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v roce 2014 a predikce na další období + rok 2013 + rok 2012*. Dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/625>.

Zdroj: Pro vytvoření grafu bylo zapotřebí údajů MPSV, skládající se ze souborů *Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v roce 2014 a predikce na další období + rok 2013 + rok 2012*. Dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/625>.

Zdroj: Pro vytvoření grafu bylo zapotřebí údajů MPSV, skládající se ze souborů *Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v roce 2014 a predikce na další období + rok 2013 + rok 2012*. Dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/625>.

Zdroj: Pro vytvoření grafu bylo zapotřebí údajů MPSV, skládající se ze souborů *Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v roce 2014 a predikce na další období + rok 2013 + rok 2012*. Dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/625>.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo poskytnout celkový pohled na systém státní sociální podpory. V práci jsem využila nejen metodu popisovací, ale především jsem analyzovala dřívější novelizace zákonů pro přehledný vývoj struktur dávek, včetně jejich výše. Nejpozoruhodnější výsledky jsem následně pro zpestření znázornila v grafech. Pro zajímavost jsem v prvotních grafech uvedla mimo ČR i data šesti náhodně vybraných států, jejichž informace jsem na doporučení člena Českého ESDS (European Statistical Data Support) týmu vyjmula ze Statistického úřadu EU (Eurostatu).

Při vypracovávání práce jsem dospěla k názoru, že systém SSP není až tak ideální, jak se na první pohled může zdát. V některých oblastech je sice propracovaný až do úplných detailů (např. pojem nezaopatřené dítě a s ním spojený budoucí mnich), ale zároveň vykazuje i určité mezery (např. dvojí vyplacení porodného na jedno dítě – matce, která dítě po porodu odložila a následně osobě, která při opětovném splnění rozhodného příjmu, převzala dítě do jednoho roku do péče).

Za další nedostatek považuji docela nízké cifry výše některých dávek. Jedná se o dost spekulativní a komplikované téma, protože stát samozřejmě nemá takové možnosti, aby poskytl občanům dávky v takové míře, jak si možná někteří z nás představují a zároveň kdyby se tak stalo, nastalo by bezpochyby značné zneužívání tohoto systému. Avšak pro jisté zvýšení výše dávek bych určitě hlasovala, protože při současných podmínkách si nedokážu představit finančně slabou rodinu, jak s těmito příspěvky dokáže například zvýšit životní úroveň nezaopatřenému dítěti. Příkladnou ukázkou je toho i zajímavá statistika Československé obchodní banky (ČSOB), která se snažila vypočítat, jak velký „*průvan ve Vaší peněžence*“¹²⁵ nový přírůstek do rodiny způsobí. U dětí do 3 let začínáme na zanedbatelné částce 36 000 Kč za rok, s nástupem do školky už částka převyší šedesát tisíc korun a u nejstarší kategorie (15 – 26 let) jsme se dostali až na 163 000 Kč.¹²⁶ Pokud si danou statistiku porovnáme s reálnými částkami přídatku na dítě, dojdeme k zajímavým závěrům – např. nezaopatřené dítě do věku 26 let „stojí“ ročně přes sto šedesát tisíc korun, měsíčně to dělá 13 583 Kč, kdy příspěvek státu činí 700 Kč – tedy zaokrouhleně pouhou 1/20 výdajů. Samozřejmě částky uvedené ve statistice musíme brát s rezervou, protože se jedná o globální závěry a u většiny českých rodin také předpokládám výdaje nižší.

¹²⁵ ČSOB. *Kolik stojí dítě? Možná vás to zruinuje: Milion a půl!* [online]. zena.centrum.cz, 14. března 2014, [cit. 20. ledna 2016]. Dostupné na <<http://zena.centrum.cz/deti/zajimavosti/clanek.phtml?id=702818>>.

¹²⁶ ČSOB. *Kolik stojí dítě? Možná vás to zruinuje: Milion a půl!* [online]. zena.centrum.cz, 14. března 2014, [cit. 20. ledna 2016]. Dostupné na <<http://zena.centrum.cz/deti/zajimavosti/clanek.phtml?id=702818>>.

V návaznosti pak na poslední kapitolu, kde jsem porovnávala dávky SSP České republiky se Slovenskou republikou, jsem došla k závěru, že Slovensko je vůči svým občanům z tohoto hlediska značně štedřejší. Prvním impulsem je naprosté vypuštění rozdělení na dávky závislé na příjmu nebo nezávislé. Z toho plyne, že příjmová situace v rodině se nikdy neposuzuje, protože žádnou roli pro nárok na dávku nehraje. Z tohoto důvodu má na dávku nárok značně větší počet osob. Také výše všech dávek se pohybuje nad našimi poměry, což je trochu smutné. Celkově shledávám slovenský sociální systém propracovanější už jen z důvodu, že u rodičovského příspěvku neopomíjí více narozených dětí najednou, což u nás pokládám za velký nedostatek.

Seznam použitých zdrojů

Odborné publikace

- ❖ BŘESKÁ, Naděžda, BURDOVÁ, Eva, VRÁNOVÁ, Lucie. *Státní sociální podpora podle právního stavu k 1. 4. 2004*. 9. aktualizované a doplněné vydání. Olomouc: ANAG, 2004, s. 223.
- ❖ BŘESKÁ, Naděžda, BURDOVÁ, Eva, VRÁNOVÁ, Lucie. *Státní sociální podpora*. Olomouc: ANAG, 1996, 295 s.
- ❖ ČERNÁ, J., TRINNEROVÁ, D., VACÍK, A. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002, 157 s.
- ❖ GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2005, 280 s.
- ❖ KOLDINSKÁ, K. *Sociální právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 208 s.
- ❖ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. přepracované a aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 320 s.
- ❖ TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 5. přepracované a aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 422 s.
- ❖ VESELÝ, J., a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2013, 312 s.

Právní předpisy

- ❖ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
 - ve znění zákona č. 364/2011 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2012
 - ve znění zákona č. 261/2007 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2008
 - ve znění zákona č. 112/2006 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2007
 - ve znění zákona č. 315/2004 Sb. účinném ke dni 27. 5. 2004
 - ve znění zákona č. 242/1997 Sb. účinném ke dni 1. 1. 1998
 - účinný ke dni 1. 1. 1996
 - účinný ke dni 1. 10. 1995
- ❖ Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů
 - účinný ke dni 1. 1. 2007

- ❖ Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod
- ❖ Zákon č. 154/1969 Sb., o mateřském příspěvku
- ❖ Zákon č. 382/1990 Sb., o rodičovském příspěvku
- ❖ Zákon č. 75/1997 Sb., o sociálním příspěvku k vyrovnání zvýšení cen tepelné energie
- ❖ Zákon 132/1997 Sb., o sociálním příspěvku k vyrovnání zvýšení nájemného a o změně zákona č. 117/1995 Sb., o SSP, ve znění zákona č. 137/1996 Sb.
- ❖ Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- ❖ Zákon č. 383/2013 Z.z. o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- ❖ Zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov
- ❖ Zákon č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- ❖ Zákon č. 561/2008 Z. z. o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

- ❖ Nařízení vlády č. 395/2015 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2016 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení
 - Nařízení vlády č. 327/2014 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2015 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení
- ❖ Nařízení vlády č. 143/1994 Sb., o zvýšení rodičovského příspěvku a podpory při narození dítěte

Internetové zdroje

- ❖ ANONYM. *Podmínky nároku na příspěvek na dopravu* [online]. vyplata.cz, [cit. 12. ledna 2016]. Dostupné na <http://www.vyplata.cz/statnisocialnipodpora/podminkynarokunaprispeveknadopravu.php>.
- ❖ ANONYM. *Základní charakteristika kraje* [online]. kr-zlinsky.cz, [cit. 10. února 2016]. Dostupné na <https://www.kr-zlinsky.cz/o-kraji-cl-17.html>.
- ❖ Český statistický úřad. *Česká republika od roku 1989 v číslech (tab. 13.12 - Vývoj částek životního minima od roku 1991)* [online]. czso.cz, 5. 1. 2015, [cit. 16. ledna 2016]. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>.
- ❖ ČNB. *EUR průměrné kurzy 2004, historie kurzů měn* [online]. kurzy.cz, [cit. 25. ledna 2016]. Dostupné na <http://www.kurzy.cz/kurzy-men/historie/EUR-euro/2004/>.
- ❖ ČNB. *Kurz eura CNB, 9. 2.* [online]. kurzy.cz, 9. 2. 2016 [cit. 9. února 2016]. Dostupné na <http://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/EUR-euro//>.
- ❖ ČSAD VSETÍN A.S. *Žákovské a studentské jízdné* [online]. csadvs.cz, [cit. 15. ledna 2016]. Dostupné na http://www.csadvs.cz/?page_id=577.
- ❖ ČSOB. *Kolik stojí dítě? Možná vás to zruinuje: Milion a půl!* [online]. zena.centrum.cz, 14. března 2014, [cit. 20. ledna 2016]. Dostupné na <http://zena.centrum.cz/deti/zajimavosti/clanek.phtml?id=702818>.
- ❖ ČSÚ. *Statistická ročenka Zlínského kraje – 2014 (22-4. Dávky SSP a pěstounské péče)* [online]. czso.cz, 29. 12. 2014 [cit. 11. února 2016]. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/22-socialni-zabezpeceni6971>.
- ❖ ČSÚ. *Statistická ročenka Zlínského kraje – 2014 (22-8. podle okresů v roce 2013)* [online]. czso.cz, 29. 12. 2014 [cit. 11. února 2016]. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/22-socialni-zabezpeceni6971>.
- ❖ ČSÚ. *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Zlínského kraje - 2014 (tab. 2.2 - Vybrané ukazatele za Zlínský kraj - sociální vývoj)* [online]. czso.cz, 29. 12. 2014 [cit. 11. února 2016]. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/tabulkova-priloha-xqt2c2lbf7>.

- ❖ GOLLA, Petr. *Přehled výše přídavků na děti ve státech EU* [online]. finexpert.cz, 28. 12. 2005, [cit. 25. ledna 2016]. Dostupné na <<http://finexpert.e15.cz/prehled-vyse-pridavku-na-deti-ve-statech-eu>>.
- ❖ MAULWURF, Adolf. *Nové (vyšší) nezabavitelné částky (nezabavitelné minimum) při exekčních srážkách ze mzdy pro rok 2016* [online]. epravo.cz, 23. prosince 2015 [cit. 28. prosince 2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nove-vyssi-nezabavitelne-castky-nezabavitelne-minimum-pri-exekucnich-srazkach-ze-mzdy-pro-rok-2016-99997.html>>.
- ❖ Ministerstvo obrany. *Historie základní vojenské služby v českých zemích* [online]. army.cz, [cit. 18. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3895>>.
- ❖ Ministerstvo pro místní rozvoj. *MMR HRADÍ OBCÍM NÁKLADY NA POHŘEB ZEMŘELÉHO* [online]. mmr.cz, 8. dubna 2013, [cit. 23. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Pohrebnictvi/Informace-Udalosti/MMR-muze-uhradit-obcim-naklady-na-pohreb-zemreleho>>.
- ❖ MPSV ODBOR 44. *Sociální příplatek* [online]. portal.mpsv.cz, 1. ledna 2011, [cit. 11. ledna 2016]. Dostupné na <www.portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/soc_priplatek>.
- ❖ MPSV odbor 65. *Životní a existenční minimum* [online]. portal.mpsv.cz, 5. 1. 2015, [cit. 13. ledna 2016]. Dostupné na <https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/zivotni_min>.
- ❖ MPSV. *Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v roce 2014 a predikce na další období* [online]. mpsv.cz, [cit. 11. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/625>>.
- ❖ MPSV. *O kolik se zvýšil příspěvek na dítě?* [online]. mpsv.cz, 22. 10. 2009, [cit. 23. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/7754>>.
- ❖ MPSV. *Příspěvek na školní pomůcky* [online]. mpsv.cz, 8. listopadu 2007, [cit. 17. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/nahled/cs/4761>>.
- ❖ ŘEZNÍČKOVÁ, Ludmila. *Peníze, které Vám dá stát: Příspěvek na děti* [online]. peníze.cz, 18. 5. 2009, [cit. 23. ledna 2016]. Dostupné na <www.penize.cz/socialni-davky/53194-penize-ktere-vam-da-stat-pridavek-na-deti>.
- ❖ ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. *Pridavok na dieta* [online]. upsvar.sk, [cit. 9. února 2016]. Dostupné na <http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina-2/prispevky/narodenie-dietata-pripadne-viac-deti.html?page_id=308596>.

Zdroje pro vypracování grafů

- ❖ Český statistický úřad – www.czso.cz
 - *Česká republika od roku 1989 v číslech: Tab. 13.12 Vývoj částek životního minima od roku 1991*
 - *Česká republika od roku 1989 v číslech: Tab. 13.09 Vyplacené dávky státní sociální podpory (1995 - 2013)*
 - *Česká republika od roku 1989 v číslech: Tab. 13.10 Vyplacené dávky státní sociální podpory - podrobné členění (2000 - 2013)*
 - Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>>
 - *Statistické ročenky Zlínského kraje – 2014: Tab. 22-4. Dávky státní sociální podpory a pěstounské péče*
 - Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/22-socialni-zabezpeceni6971>>
- ❖ Eurostat – www.ec.europa.eu
 - *Social protection: Social protection expenditure*
 - *Social protection: Pensions beneficiaries*
 - Dostupné na <<http://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/data/database>>
- ❖ Ministerstvo práce a sociálních věcí - www.mpsv.cz
 - *Příjmy a životní úroveň: Analýza příjmů a výdajů domácnosti ČR r. 2012*
 - *Příjmy a živ. úroveň: Analýza příjmů a výdajů domácnosti ČR v roce 2013*
 - *Příjmy a živ. úroveň: Analýza příjmů a výdajů domácnosti ČR v roce 2014*
 - Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/625>>
- ❖ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
 - ve znění zákona č. 364/2011 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2012
 - ve znění zákona č. 261/2007 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2008
 - ve znění zákona č. 112/2006 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2007
 - ve znění zákona č. 113/2006 Sb. účinném ke dni 1. 4. 2006
 - ve znění zákona č. 271/2001 Sb. účinném ke dni 1. 10. 2001
 - účinný ke dni 1. 10. 1995